

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**YENİ MEDYA OKURYAZARLIĞI, İLETİŞİM BECERİLERİ VE
DEMOKRATİK EĞİLİM: BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELLEMESİ**

Esra BARUT

Danışman: Doç. Dr. Mustafa KOÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ISPARTA 2015

© 2015 [Esra BARUT]. Tüm hakları saklıdır.

TEZ ONAYI

Esra BARUT tarafından hazırlanan “Yeni Medya Okuryazarlığı, İletişim Becerileri ve Demokratik Eğilim: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman

Doç. Dr. Mustafa KOÇ

Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Veysel DEMİRER

Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Bahadır BOZOĞLAN

Süleyman Demirel Üniversitesi

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Mustafa KOÇ

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve alanyazından yapılan tüm alıntıların atıf yapılarak ve kaynakça bilgileri gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Esra BARUT

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	6
2.1. Medya Okuryazarlığı	6
2.1.1. Yeni medya okuryazarlığı.....	6
2.1.2. Medya okuryazarlığı ile ilgili yurtiçinde yapılan çalışmalar	8
2.1.3. Medya okuryazarlığı ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar	11
2.2. İletişim Becerileri	16
2.3. Demokratik Eğilim	19
3. YÖNTEM	21
3.1. Araştırmanın Deseni	21
3.2. Evren ve Örneklem	24
3.3. Veri Toplama Araçları	24
3.3.1. Yeni medya okuryazarlığı ölçeği.....	25
3.3.2. İletişim becerileri değerlendirme ölçeği	26
3.3.3. Demokratik eğilimler ölçeği	26
3.4. Verilerin Analizi	27
4. BULGULAR.....	29
4.1. Medya Kullanım Desenleri	29
4.2. Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyon Katsayıları	29
4.3. Yapısal Eşitlik Modellemesine İlişkin Bulgular	32

5. TARTIŞMA VE SONUÇ	36
5.1. Bilimsel Çalışmalara Yönelik Öneriler.....	39
5.2. Uygulamalara Yönelik Öneriler.....	40
KAYNAKÇA.....	41
EKLER.....	51
EK A. Yeni Medya Okuryazarlığı Demografik Bilgiler Anketi.....	52
Ek B. Yeni Medya Okuryazarlığı Ölçeği.....	54
Ek C. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği.....	56
Ek D. Demokratik Eğilimler Ölçeği	57
ÖZGEÇMİŞ	58

ÖZET

YENİ MEDYA OKURYAZARLIĞI, İLETİŞİM BECERİLERİ VE DEMOKRATİK EĞİLİM: BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELLEMESİ

Esra BARUT

Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa KOÇ

2015, 59 sayfa

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin Web 2.0 teknolojileri ile gelişmiş yeni medya okuryazarlık (YMO) düzeyleri, iletişim becerileri ve demokratik eğilimleri arasındaki nedensel ilişkileri açıklayan teorik bir modelin kurgulanması ve yapısal eşitlik modellemesi yoluyla ampirik olarak doğrulanmasıdır. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli ile desenlenmiştir. Araştırmanın verileri, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 2013-2014 eğitim öğretim yılında, bahar döneminde öğrenim gören 1047 üniversite öğrencisinden anket yoluyla toplanmıştır. Betimsel istatistikler ve korelasyon katsayıları için SPSS 20 ve yapısal eşitlik modellemesi için AMOS 22 programları kullanılmıştır. Analizler sonucunda, fonksiyonel medya tüketiminin eleştirel medya tüketimi ve üretimini ve iletişim becerilerini pozitif yönde etkilediği; fonksiyonel medya üretimini eleştirel medya tüketimi ve üretimini ve iletişim becerilerini pozitif yönde etkilediği; eleştirel medya tüketiminin eleştirel medya üretimi ve demokratik eğilimleri pozitif yönde etkilediği; iletişim becerilerinin ise eleştirel medya tüketimi ve demokratik eğilimleri pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, fonksiyonel medya tüketim ve üretimini iletişim becerileri ve eleştirel medya tüketimi aracılığıyla eleştirel medya üretimi ve demokratik eğilimleri pozitif yönde dolaylı olarak etkilediği bulunmuştur. Diğer taraftan, eleştirel medya üretimini demokratik eğilimleri ve iletişim becerilerinin de eleştirel medya üretimini anlamlı etkilemedikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yeni medya okuryazarlığı, iletişim becerileri, demokratik eğilimler, yapısal eşitlik modellemesi.

ABSTRACT

NEW MEDIA LITERACY, COMMUNICATION SKILLS AND DEMOCRATIC TENDENCY: AN APPLICATION OF STRUCTURAL EQUATION MODELING

Esra BARUT

Master's Thesis, Süleyman Demirel University, Graduate School of Educational Sciences, Department of Computer Education and Instructional Technologies

Advisor: Assoc. Prof. Mustafa KOÇ

2015, 59 pages

The purpose of this study is to construct a theoretical model explaining the causal relationship among the undergraduate students' new media literacy levels (NML) developed by Web 2.0 technologies, communication skills and democratic tendencies and to verify empirically through the structural equation modeling. The study was designed as a correlational survey of quantitative research methods. The data were collected through questionnaire, from 1047 undergraduate students studying at Süleyman Demirel University in the academic year of 2013-2014. SPSS 20 was used for descriptive statistics and correlation coefficients, and AMOS 22 program was applied for structural equation modeling. As a result of data analyses, it was found that functional media consuming affected critical media consuming, prosuming and communication skills positively; functional media prosuming affected critical media consuming, prosuming and communication skills positively; critical media consuming influenced critical media prosuming and democratic tendency in a positive direction; and the communication skills affected critical media consuming and democratic tendency positively. Besides, functional media consuming and prosuming indirectly affected functional media prosuming and democratic tendency positively through communication skills and critical media consuming. On the other hand, critical media prosuming did not affect democratic tendency significantly, and communication skills did not influence critical media prosuming as well.

Key Words: New media literacy, communication skills, democratic tendencies, structural equation modeling.

TEŞEKKÜR

Tez konumun sınırlarını belirlememde ve tezimin hazırlanma sürecinde görüş ve bilgilerini paylaşan ve her zaman yol gösteren değerli tez hocam Doç. Dr. Mustafa KOÇ'a kendisini tanımanın akademik yaşamım adına önemli kazanımlarımdan olduğunu belirterek minnettarlığımı ve teşekkürlerimi sunmak isterim. Yüksek lisans eğitimim boyunca faydalandığım saygı değer hocalarım Yrd. Doç. Dr. Veysel DEMİRER'e, Yrd. Doç. Dr. Muhammet DEMİRBILEK'e ve güler yüzüyle tezimin analiz aşamalarında benden yardımını esirgemeyen Öğr. Gör. Gökmen ARSLAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Akademik hayata atılmama ve devam etmemde her zaman bana destek veren ve yanımda olan başta babam, annem, abim ve ablalarım olmak üzere sevgili aileme ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca bana her durumda destek olan değerli meslektaşım Arş. Gör. Ufuk TUĞTEKİN'e ve yüksek lisans eğitimim boyunca birlikte çalışmaktan zevk aldığım yüksek lisans arkadaşlarıma desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

ÖYP05740-YL-14 No'lu Proje ile tezimi maddi olarak destekleyen Süleyman Demirel Üniversitesi Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı Kurum ve Koordinasyon Birimi Başkanlığı'na teşekkür ederim.

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. En sık kullanılan uyum iyiliği indeksleri ve kriterleri	23
Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklerine ait betimsel istatistikler	25
Tablo 3. Araştırmada kullanılan ölçeklerin özellikleri	28
Tablo 4. Medya kullanım özelliklerine ait betimsel istatistikler	30
Tablo 5. Medya araçlarının kullanımına yönelik betimsel istatistikler.....	31
Tablo 6. Model değişkenlerine ait betimsel istatistikler ve korelasyon katsayıları	32
Tablo 7. Önerilen yapısal modele ait uyum indeksleri	33
Tablo 8. İyileştirilmiş yapısal modele ait uyum indeksleri.....	34
Tablo 9. İyileştirilmiş modeldeki değişkenler arası etki büyüklükleri	35

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırma kapsamında kurgulanan teorik model.....	3
Şekil 2. Yeni medya okuryazarlığı	8
Şekil 3. Shannon ve Weaver (1949)'in iletişim modeli.....	17
Şekil 4. Tezin araştırma süreci.....	21
Şekil 5. Önerilen yapısal modelin yol diyagramı	33
Şekil 6. İyileştirilmiş yapısal modelin yol diyagramı	34

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFA	Açımlayıcı faktör analizi
AGFI	Uyarlanmış uyum iyiliği indeksi
AMOS	Analysis of moment structures
CFI	Karşılaştırmalı uyum indeksi
DE	Demokratik eğilim
DFA	Doğrulayıcı faktör analizi
ET	Eleştirel tüketim
EÜ	Eleştirel üretim
f	Frekans
FT	Fonksiyonel tüketim
FÜ	Fonksiyonel üretim
GFI	Uyum iyiliği indeksi
İB	İletişim becerisi
İİBF	İktisadi ve idari bilimler fakültesi
MO	Medya okuryazarlığı
NFI	Normlandırılmış uyum indeksi
NNFI	Normlandırılmamış uyum indeksi
$\bar{\chi}$	Aritmetik ortalama
χ^2	Ki-kare testi
p	Anlamlılık değeri
RMSEA	Ortalama hata karekök değeri
RSS	Web sayfası bildirimcisi
sd	Serbestlik derecesi
Ss	Standart sapma
SPSS	Statistical package for the social sciences
SRMR	Standardize edilmiş kalıntıların ortalama kare kökü
TV	Televizyon
YEM	Yapısal eşitlik modellemesi
YMO	Yeni medya okuryazarlığı
%	Yüzde

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Çağımızın gelişen teknolojileriyle birlikte bilgiye ve gelişen olaylara anında ve hızlı erişim kolaylaşmıştır. Özellikle teknolojinin mobil boyutlara ulaşması ve internetin pek çok araç ile kullanılabilir olması medya mesajlarının iletiminde büyük kolaylık sağlamıştır. Bunun yanında insanların doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmalarında teknolojik araç gereçlere erişebilir olması yeterli değildir. Medya, her zaman doğru ya da işe yarar bilgiyi sağlamayabilir. Bilgi yığınlarının içerisinde doğru bilgiyi seçerek işlevselliğini sorgulamak gerekmektedir. Bu nedenle teknolojik araç gereçlere ulaşmanın yanında, bireylerin teknolojiyi doğru kullanabilmesi, güvenilir ve işlevsel bilgiyi seçerek anlayabilmesi yani bireyin medya okuryazarı olması gerekmektedir.

İlgili alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların bireylerin medya okuryazarlık (MO) düzeylerini belirleme ve bu düzeylerin demografik ve medya kullanım özellikleri gibi farklı değişkenlerle ilişkilerine odaklandığı görülmektedir (İnan, 2010; Karaman ve Karataş, 2009; Som ve Kurt, 2012; Gömleksiz, Kan ve Öner, 2012). Ancak bu çalışmalarda daha çok tüketim odaklı olan geleneksel MO kavramı ele alınmış ve bunu ölçen ölçekler kullanılmıştır. Son yıllarda alanyazında Web 2.0 araçlarının yaygın olarak kullanımıyla birlikte ortaya çıkan yeni medya okuryazarlığı (YMO) hakkında tartışmalar başlamıştır. Yeni medyanın Web 2.0 özellikleri sayesinde kullanıcılar kendi istekleri doğrultusunda medya içeriklerini üretebilir duruma gelmiştir. Özellikle büyük bir çoğunluğun sıklıkla kullandığı sosyal medya araçlarıyla bireyler kendi oluşturdukları metin, resim veya ses gibi medya içeriklerini büyük bir kitleye daha hızlı bir şekilde ulaştırabilmekte ve bu içeriklere yönelik diğer kullanıcıların değerlendirmesini alabilmektedir. Gerek sosyal medya araçları ile gerekse tartışma platformları sayesinde kullanıcılar arasındaki iletişim ve etkileşimin artması, toplumsal ve demokratik katılımın oluşmasını desteklemektedir (Karaçor, 2009).

Yeni medya aracılığıyla kullanıcılar pek çok insanın yanında üst düzey politikacılara da rahatça seslerini duyurabilmektedir. Böylece bireyler yönetimde daha fazla söz hakkı kazanmaktadır. Bu nedenle yeni medya daha fazla ifade özgürlüğü, adalet ve demokrasi imkânları sunmaktadır (Nilsson ve Carlsson, 2014). Öyle ki yeni medya; vatandaşların

günlük hayatlarını, devletlerin ise siyasi gündemini etkileyebilecek bir hale gelmiştir. Bu etkiyi fark eden bazı devletler ve yöneticiler ise yeni medyanın sağladığı gücü elinde bulundurmaya yönelik girişimlerde bulunmaya başlamışlardır (Nilsson ve Carlsson, 2014).

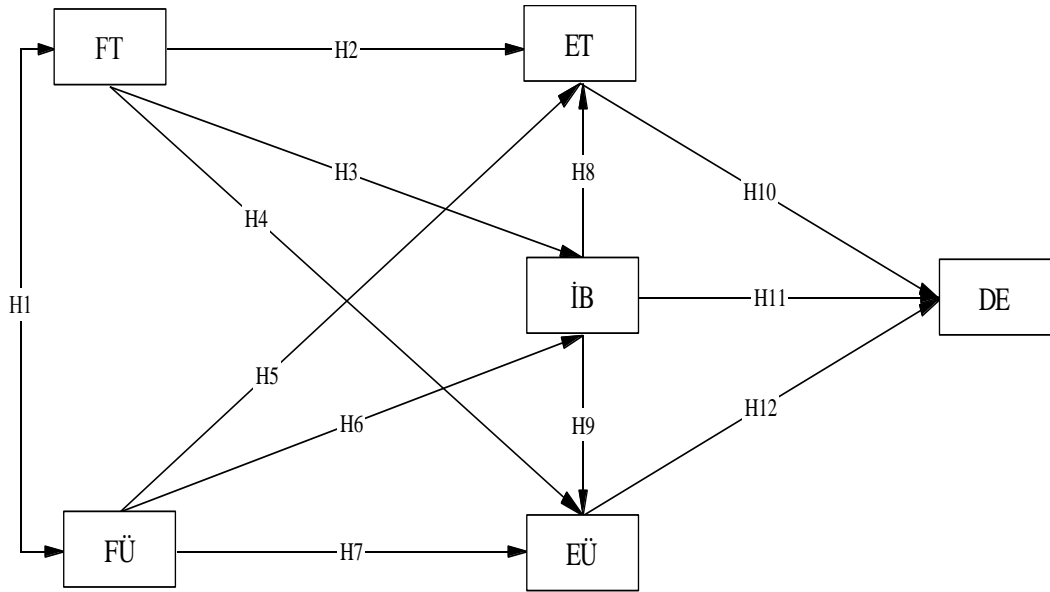
Yeni medya; dünya ile ülkelerin, devlet ile bireyin, gizli bilgi ile açık olanın arasındaki etkileşimi sağlayan bir araç halini almıştır. Son yıllarda, tüm dünyada yasal veya yasal olmayan yöntemlerle dinleme ve izleme eylemlerinin yapılması ve bunların sosyal medya araçları ile paylaşımına sunulması, bireylerin medyayı yönlendiren bir açık toplum haline geldiğini de göstermektedir (Akgül, 2014; Babacan, Haşlak ve Hira, 2011). Bu gelişmeler sayesinde daha da açığa çıkan otokrasiye karşı demokrasi, dinlenme ve gözetlenmeye karşılık özgürlük, tekelleşmeye karşılık çoğulculuk politikalarının sağlanmasında yeni medya araçlarının önemli hale geldiği görülmektedir. Bireyler arasındaki etkileşimi artıran, güncel olaylara anında erişim imkânı sağlayan yeni medyanın demokratik, sağlam iletişimci, özgürlükçü ve eşitlikçi ortamlar olabilmesi için bireylerin yeni medyaya karşı farkındalık kazanmaları gerekmektedir (Akgül, 2014). Bireylerin, medyanın kullanımı ve etkilerindeki bu denli değişimlere ayak uydurabilmeleri için geleneksel MO becerilerini değiştirmeleri ve yeni medya okuryazarı olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla Web 2.0 teknolojisiyle gelişmiş olan yeni medya ve toplumsal sonuçlarına yönelik bu tartışmalar YMO, iletişim ve demokratik eğilimler arasındaki ilişkilerin bilimsel olarak araştırılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasında üniversite öğrencilerinin YMO düzeyleri, iletişim becerileri ve demokratik eğilimleri arasındaki nedensel ilişkileri açıklayan teorik bir modelin (Şekil 1) kurgulanması ve yapısal eşitlik modellemesi yoluyla ampirik olarak doğrulanması amaçlanmıştır. Teorik model kapsamında aşağıdaki hipotezler kurulmuş ve test edilmiştir. Hipotezlerin kurgulanması “Kuramsal Çerçeve ve İlgili Çalışmalar” başlığı altındaki bölümde açıklanmıştır.

H1. Fonksiyonel medya tüketimi ve üretimi pozitif yönde ilişkilidir.

- H2. Fonksiyonel medya tüketimi, eleştirel medya tüketimini pozitif yönde etkilemektedir.
- H3. Fonksiyonel medya tüketimi, iletişim becerilerini pozitif yönde etkilemektedir.
- H4. Fonksiyonel medya tüketimi, eleştirel medya üretimini pozitif yönde etkilemektedir.
- H5. Fonksiyonel medya üretimi, eleştirel medya tüketimini pozitif yönde etkilemektedir.
- H6. Fonksiyonel medya üretimi, iletişim becerilerini pozitif yönde etkilemektedir.
- H7. Fonksiyonel medya üretimi, eleştirel medya üretimini pozitif yönde etkilemektedir.
- H8. İletişim becerileri, eleştirel medya tüketimini pozitif yönde etkilemektedir.
- H9. İletişim becerileri, eleştirel medya üretimini pozitif yönde etkilemektedir.
- H10. Eleştirel medya tüketimi, demokratik eğilimi pozitif yönde etkilemektedir.
- H11. İletişim becerileri, demokratik eğilimi pozitif yönde etkilemektedir.
- H12. Eleştirel medya üretimi, demokratik eğilimi pozitif yönde etkilemektedir.

Şekil 1. Araştırma kapsamında kurgulanan teorik model

Not: FT: Fonksiyonel tüketim, ET: Eleştirel tüketim, FT: Fonksiyonel tüketim, FÜ: Fonksiyonel üretim

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın, yeni medya kullanımının toplumdaki iletişim ve demokratikleşme süreçleri üzerindeki potansiyelini ortaya çıkarması bakımından eğitsel ve toplumsal

alanlara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Yeni medya 21. yüzyılda özellikle Web 2.0 ile birlikte bireylere daha fazla katılım, daha fazla tartışma ve paylaşım, daha fazla adalet ve demokrasi imkânları sunabilecek bir ortam olarak görülmektedir. Ancak bu imkânların oluşmasında ve kullanılmasında önemli role sahip YMO becerilerinin belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın bulgularının okullarda seçmeli olarak okutulan MO dersinin gerekçesinin anlaşılması ve müfredat programının yeni medya özellikleri doğrultusunda güncellenmesine katkıda bulunması beklenmektedir. İletişim becerilerinin geliştirilmesini ve demokratik ilkelerin benimsenmesini hedefleyen öğretim programlarında yeni medyanın etkilerinin dikkate alınmasını sağlayacaktır. Ayrıca bireylerin demokratik kararlar alınmasında medyanın etkisini fark etmelerine ve bilinçli medya kullanmalarına yardımcı olacaktır. Yeni medya üzerinden kendi fikir ve düşüncelerini paylaşarak diğer kullanıcılarla iletişime geçen bireylerin toplumun düşünce yapısını nasıl etkileyebileceklerini fark etmeleri sağlanacaktır. Toplum yönetenlerin demokratikleşme sürecinde yeni medyanın rolünü fark etmelerine ve bireylerin YMO becerilerinin gelişimine yönelik politikalar geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Ayrıca YMO, iletişim becerileri ve demokratik eğilimler arasındaki ilişkilerin yapısal modelleme yoluyla ilk defa bu çalışmada araştırılıyor olması yeni gelişmekte olan YMO alanyazınına katkıda bulunması ve yeni medya ile ilgilenen araştırmacılara yol göstermesi bakımından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin, uygulanan veri toplama araçlarına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın hedef kitlesi, 2013-2014 eğitim öğretim yılında bahar döneminde Süleyman Demirel Üniversitesi'nde kayıtlı bulunan lisans öğrencileri ile sınırlıdır. Veri toplama sürecinde sadece dokuz fakülteye erişilebilmesi ve bunun sonucu olarak tüm fakültelerden veri toplanamaması da bu araştırmanın sınırlılıklarındandır. Araştırma kapsamında üç farklı ve uzun ölçeğin aynı anda uygulanması bazı katılımcıların can sıkıntısı ve dikkat dağınıklığı yaşamalarına ve dolayısıyla doğru yanıt vermede zorlanmalarına neden olmuş olabilir. Ayrıca bu çalışmada iletişim becerilerinin ve

demokratik eğilimin alt boyutlarına inilmeden genel olarak ele alınması bu araştırmanın sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Araştırma değişkenlerinin öz bildirim ölçekleriyle belirlenmesi ve istatistiksel tekniklerle çözümlenmesi, bulguların kullanıcı davranışlarını tam ve derin bir şekilde yansıtmamasını sınırlamaktadır. Yöntem olarak kesitsel taramanın kullanılması, katılımcıların; YMO düzeyleri, iletişim becerileri ve demokratik eğilimlerinde zaman içindeki değişim ve gelişimlerinin incelenmesini engellemiştir. Bu sınırlılıklar dikkate alınarak araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi ve yorumlanması daha doğru olacaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

2.1. Medya Okuryazarlığı

Medya genel anlamda kitle iletişim araçlarını ve ortamları kapsamaktadır. Alanyazındaki çoğu kavramsallaştırmada medyanın gerçekliği kurduğu ve inşa ettiği, ticari, ideolojik ve politik etkileri olduğu, şekil ve içeriğinin olduğu, gelenekleri, kodları ve eşsiz estetiği olan her ortamla ilgili olduğu ve alıcılara anlamı gördükleri ortam sunduğu ifade edilmektedir (Aufderheide, 1997). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bilim adamları 1992 yılında Medya Okuryazarlığı Ulusal Liderlik Konferansı'nda medya okuryazarlığının çeşitli biçimlerde mesajları iletme, analiz etme ve değerlendirme yeteneği olduğuna ve medya okuryazarı olan bir kişinin hem basılı hem de elektronik medyayı çözebilir, değerlendirebilir, analiz edebilir ve üretebilir olduğuna karar vermişlerdir (Aufderheide, 1993). Dolayısıyla medya okuryazarlığı bireylerin birçok farklı ortama erişebilmesini, iletileri anlamasını ve kendi iletilerini oluşturmasını kapsayan bir kavramdır (Buckingham vd., 2009).

Geleneksel MO, medya araç ve mesajlarının doğru bir şekilde kullanılmasına ve tüketilmesine odaklanarak kullanıcıların bilinçli birer tüketici olmalarını hedeflemiştir. Bireylerin medya içeriklerini tüketirken eleştirel bakış açısı ile değerlendirebilmelerine önem verilmiştir. Geleneksel MO bireyleri medyayı iyi takip eden bir role büründürmüştü; ancak aktif bir şekilde medya içeriği üretme ve paylaşma noktasında sınırlı kalmıştır.

2.1.1. Yeni medya okuryazarlığı

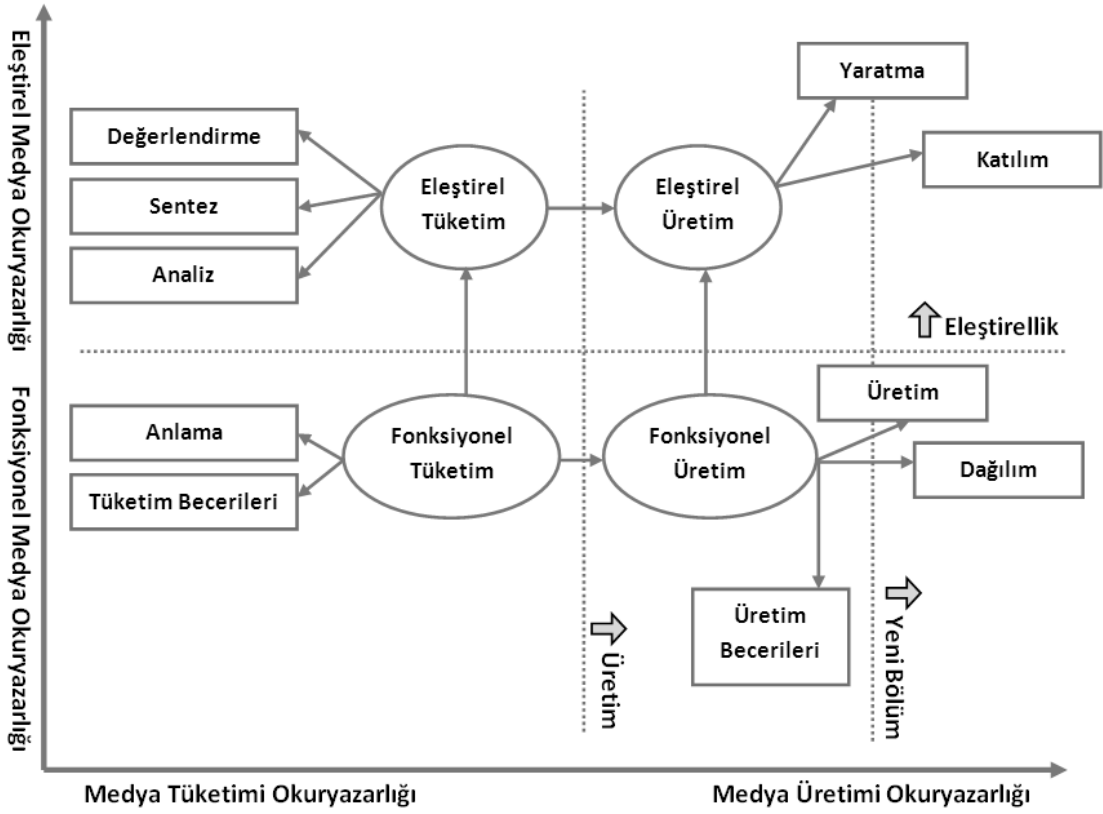
Son yıllara kadar internetin kullanımının yaygınlaşması ile birlikte bireylerin eleştirel bir bakış açısıyla medya içeriklerini bilinçli ve doğru bir şekilde tüketilmesine önem verilmekteydi. Fakat internet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte Web 2.0 teknolojileri ortaya çıktı ve “yeni medya okuryazarlığı” (YMO) kavramı üzerinde tartışılmaya başlandı. Web 2.0 sosyal ağ siteleri, bloglar, wikiler ve RSS (Really Simple Syndication) beslemeleri gibi web tabanlı teknolojileri içermekte olup kitlesel olarak bilgi ve beceri üretimini kolaylaştırmak ve koordine etmek anlamlarına gelmektedir. Web 2.0 sadece medya içeriklerini tüketmek yerine üretilebilmesi için daha kullanışlı ve

kolay bir yeni medya ortamı yaratmaktadır. Aynı zamanda bireylerin görüş ve fikirlerini başkalarıyla paylaşmasını kolaylaştırmaktadır. Medyadaki bu yenilikler MO becerilerindeki medya içeriklerinin tüketiminden daha çok üretimi önemli hale getirmiştir. Dolayısıyla yeni bir kavram olarak ortaya çıkan YMO; teknik bilgi ve sosyokültürel boyutları sentezleyerek bilgisayar ve iletişim teknolojileri ile medya üretimi, dağıtımı ve kullanımı şeklinde tanımlanmaktadır (Lin, Li, Deng ve Lee, 2013).

Bu tez çalışmasında Lin vd. (2013)'ün Web 2.0 teknolojilerine dayalı olarak geliştirdikleri YMO teorik modeli (Şekil 2) esas alınmıştır. Bu modelde YMO dört alt boyutta kavramsallaştırılmıştır. Bunlar fonksiyonel tüketim (FT), eleştirel tüketim (ET), fonksiyonel üretim (FÜ) ve eleştirel üretimdir (EÜ).

FT; bireylerin medya içeriklerine erişebilmesi ve kullanabilmesi için gerekli olan teknik bilgi ve beceriye sahip olabilmeyi ve bu içeriklerin anlamını kavrayabilmeyi içermektedir. Örneğin; bireyin öğrenmek istediği bir bilgiyi bulmak için bilgisayarı nasıl kullanacağını bilmesi, arama motorlarında aramalar yapabilmesi, farklı platformlardaki kullanıcıların fikirlerini anlayabilmesi ve yorumlayabilmesini içermektedir. ET; bireylerin medya içeriklerini ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal vb. bağlamlarda çözümlene ve değerlendirme yoluyla yorumlayabilme yeteneğini ifade etmektedir. Medya içeriklerini eleştirerek bilgilerin doğruluğunu sorgulayabilme veya sosyal medya araçlarındaki bilgileri analiz edip kendi bakış açısına göre değerlendirebilme yeteneği ET'ye örnek olarak verilebilir.

FÜ; bireylerin medya içeriklerini oluşturmak için gerekli olan teknik bilgi ve beceriye sahip olabilmeyi, bu içerikleri başkalarına dağıtabilmeyi ve farklı formattaki içerikleri (metin, ses, resim vb.) çoğaltabilme ve karıştırabilmeyi kapsamaktadır. Bireyin sosyal medyada bir hesap açabilmesi, başka kullanıcılardan edindiği bilgileri farklı platformlarda paylaşarak yayabilmesi ve metin, resim veya ses gibi dosyaları karıştırarak video oluşturabilmesi FÜ becerilerine örnek olarak verilebilir. EÜ ise; bireylerin katılımcı kültür oluşumunda medya ortamlarına aktif katılabilmeyi, başkalarıyla işbirliği yapabilmeyi ve kendi girişimleriyle sosyokültürel değerlerini ve ideolojilerini içeren özgün ürünler geliştirebilmeyi açıklamaktadır. Sosyal medya veya forum gibi platformlarda bireyin eleştirel bakış açısıyla kendi görüş ve ideolojisine göre yeni bir yazı yazması EÜ becerilerine bir örnektir (Lin vd., 2013).

Şekil 2. Yeni medya okuryazarlığı (Lin vd., 2013)

2.1.2. Medya okuryazarlığı ile ilgili yurtiçinde yapılan çalışmalar

Alanyazındaki çalışmaların bir bölümü okullarda verilen MO eğitimi ve öğretim programları üzerine odaklanmıştır. Genellikle bu eğitimin zorunlu olması ve hayat boyu devam eden bir süreç olarak ele alınması gerektiği (Altun, 2009; Bütün, 2010; Deveci ve Çengelci, 2008; Gömleksiz ve Duman, 2013) ve aynı zamanda veli-öğrenci işbirliğinin yapılması gerektiği vurgulanmıştır (Altun, 2009; Bütün, 2010; Çakır, Koçer ve Aydın, 2012; Semiz, 2013).

Altun (2009) ülkemizdeki MO eğitiminin 6.,7. ve 8. sınıflarda seçmeli bir ders yoluyla verildiği, medya eğitiminden ziyade medyanın tanıtımı düzeyinde kaldığını ve programın pedagojik temelde hazırlanmadığını ifade etmiştir. Bütün (2010); MO dersinin öğrencilerin TV izleme alışkanlıklarına olumlu yönde etkisi olmadığını, öğrencilerin ödev yaparken internetten faydalandıklarını; ama bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini sorgulamadıklarını tespit etmiştir. Semiz (2013)'ün çalışmasında MO dersini alan öğrencilerin eleştirel bakış yeterliklerinin dersi almayanlara göre daha yüksek olduğu; fakat dersin medya ürünü oluşturma yeterliklerine yeterince katkı

sağlamadığı görülmüştür. Ayrıca; MO dersinin seçmeli olması ve notla değerlendirilmemesinin derse olan ilgiyi azalttığı ve kalıcı etki oluşmasını engellediği belirlenmiştir. Aynı çalışmada öğretmenler müfredatın öğrenciler için yetersiz kaldığını dolayısıyla etkinliklerin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. İlköğretim öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada MO dersine yönelik tutum düzeyi arttıkça MO düzeyinin de arttığı, öğretmenlerin ders programına yönelik yeterince bilgiye sahip olmadıkları ve bu dersin Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersleri ile örtüştüğünü düşündükleri görülmüştür (Sur, 2012).

Bazı çalışmalarda da MO eğitiminin öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Çakır vd. (2012) tarafından MO dersini alan ve almayan ilköğretim öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, dersi alan öğrencilerin medyayı daha çok bilgilenme amaçlı kullandığı ve daha bilinçli oldukları sonucuna varılmıştır. Çinelioğlu (2013)'ün öğretmen adayları üzerinde yaptığı araştırmaya göre; MO dersinin şiddet sunumlarına ilişkin genel tutum puanlarında dersi alanlar lehine farklılık oluşturduğu görülmüştür. Elma vd. (2009) öğrencilerin MO dersinde öğrendiklerini ailesi ve arkadaşlarıyla paylaştığını ve bunun arkadaşları ve aileleri üzerinde olumlu etki yarattığını belirtmiştir. Deveci ve Çengelci (2008) sosyal bilimlerin güncel olayları içermesi nedeniyle sosyal bilgiler dersinin etkiliğini artırmak ve öğrencilere model oluşturmak için öğretmen adaylarına MO dersinin verilmesi ve bu yönde etkinlikler düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Alanyazındaki bazı çalışmalar da ise bireylerin MO düzeylerini ve bu düzeylerin bazı medya araçlarını kullanma durumları ve demografik özelliklerle olan ilişkilerini tespit etmeye odaklanmıştır.

İnan (2010)'un öğretmen adaylarının MO düzeylerini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmasında erkeklerin kadınlara göre daha yüksek düzeyde akıllı işaretler sistemini kullandığı ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, Semiz (2013)'ün çalışmasına göre kız öğrencilerin MO düzeylerinin ve medyaya eleştirel bakış yeterliklerinin erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca aynı çalışmaya göre, sınıf düzeyi arttıkça MO düzeylerinin de arttığı ortaya çıkmıştır.

Karaman ve Karataş (2009)'un çalışma bulgularına göre öğretmen adaylarının MO düzeylerinin yüksek olduğu ve bunda bilgisayara sahip olmanın, internet kullanmanın, düzenli gazete okumanın ve haftada 10-20 saat televizyon izlemenin olumlu ve önemli katkısının olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde, Som ve Kurt (2012) interneti kullanan bireylerin MO becerilerini yüksek bulmuştur. İnterneti araştırma, haber ve eğitsel amaçlı kullananların MO düzeylerinin diğer amaçla kullananlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle ilköğretim öğrencilerine bilgisayar ve internetin doğru amaçlarla kullanılmasını öğretecek olan bilişim teknolojileri öğretmenlerinin bu doğrultuda bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Gömlüksiz, Kan ve Öner (2012)'nin üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmasında, öğrencilerin MO hakkında bilgi sahibi olmaları önemli bir ayrıntıyken medyanın zararları hakkında bilgi sahibi olmak ve oto kontrol kazanmak istemeleri de dikkat çekici bir sonuç olmuştur. Ankaralığıl (2008), MO dersini alan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin dersi almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ve medya araçlarını kullanan bireylerin eleştirel düşünme düzeylerinde artış olduğunu gözlemlemiştir. Önal (2007), Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin MO becerilerine hâkim durumda olduklarını ve bu nedenle MO eğitimi verebileceklerini düşünmektedir.

Diğer çalışmalarda ise medyanın sosyokültürel etkilerine yönelik araştırmalar sunulmuştur. Araştırma bulgularına göre; medyanın toplum üzerinde sosyokültürel yönden olumsuz etkilerinin olabileceği görülmektedir (Arslan, 2006; Elma vd., 2009; Elma, Kesten, Dicle ve Uzun, 2010; Pınar, 2006).

Arslan (2006) medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkilerini incelediği çalışmasında medyanın bireyler üzerinde yorumlayıcı, düzenleyici ve şekillendirici etkisinin olduğunu ve medyanın iletişim aracı olarak faydalı olsa da toplumun düşüncelerini olumsuz yönde değiştirebilecek nitelikte olduğunu vurgulamıştır. Pınar (2006), öğrencilerin medyada özellikle televizyon dizi ve programlarındaki şiddet sahnelerinden oldukça etkilendiğini ve şiddetin yaşam içerisinde problem çözmek için normal bir yol olarak kabul ettiklerini tespit etmiştir. Ayrıca, görsel medyanın şiddet kültürünü arttırdığı sonucuna varmıştır. Elma vd. (2009) medyanın kültürel değerlerin korunmasına dikkat etmediğini ve haber ve bilgi verme işlevini etkin biçimde yerine

getirmediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin medyanın tarafsızlığına inandıklarını ve haberlerin düzeyli olarak sunulduğunu ifade etmişlerdir. Elma vd. (2010)'un çalışmasında medyanın işleyiş ve etik ilkeler açısından uygun davranmadığı, ticari kaygılar uğruna toplumsal değerleri yozlaştırdığı, kişilerin özel yaşamlarına müdahale ettiği, yayınlarda abartıya yer verdiği ve günlük hayatı etkilemesinin yanında ekonomik, kültürel ve toplumsal anlamda yaşamı yönlendirdiği sonucu ortaya çıkmıştır.

2.1.3. Medya okuryazarlığı ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar

MO'ya ilişkin uluslararası alanyazın taraması yapıldığında MO'nun pek çok yönüyle ilgili araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Bu araştırmalar genel bir çerçevede toplandığında MO çalışmalarının eleştirel, eğitim, sağlık, sosyal, siyasal, etik ve kişisel boyutlar altında toplandığı görülmüştür.

MO çalışmalarının eleştirel boyutuna bakıldığında MO'nun temel amacının yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek olduğu (Hobbs, Jaszi ve Auderhide, 2007), medya ve TV eleştirisi yapmanın MO'yu güçlendirdiği (Berg, Wenner ve Gronbeck, 2004; Kellner ve Share, 2007), eleştirel MO'nun multimedya alanlarında mesaj üretmeyi, kavramayı, yorumlamayı ve analiz etmeyi içerdiği (Considine, 2002) ve MO kavramının sadece televizyon ve film izlemek olmadığı, internet temelli kritik bir çerçeveyi sunduğu belirtilmiştir (Schwarz, 2005).

MO çalışmalarının eğitim boyutuna bakıldığında; bireylerin medya okuryazarı olmaları için veli, öğrenci, yönetici ve politikacılar ile işbirliği içerisinde eğitim verilmesi gerektiği (Bergsma, 2004; Chen, 2007; Considine, 2002; Dennis, 2004; Hobbs, 1998; Kellner ve Share, 2007; Marsh, 2006; Potter, 2004), aynı zamanda yetişkinler için de MO eğitimine ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır (Dennis, 2004). Medya içeriklerinin biçim ve ideolojilerini öğretmek için K-12 sınıflarında MO eğitimi verilmesinin daha faydalı olacağı ileri sürülmüştür (Gray, 2005; Hobbs, 2005b). Öğretmenlerin çoğu mesleğe ilk başladığı andan itibaren aynı şekilde eğitim vermeye devam etmektedir. Bu nedenle MO eğitimi verilebilmesi için öncelikle öğretmenlerin eleştirel düşünmeye teşvik edilmesi, medya konularını kavramaları ve medya araçlarını nasıl kullanacağı konusunda motive edilmeleri gerektiği söylenmektedir (Hobbs, 2004; Koltay, 2011; Lewis ve Jhally, 1998; Semali ve Hammett, 1998).

Sınıfta medya kullanımının öğrencilerin geçmiş yaşantılarına bakmaksızın tüm öğrencilere ulaşarak onları motive eden ve onların dikkatini çeken en iyi yol olduğu vurgulanmaktadır (Hobbs, 1998). MO eğitimi verilmeden önce öğrencilerin aktif katılımı için motivasyonlarını uyarmak gerekmektedir (Schibe, 2004). Çalışmalar öğrencilerin çoğunluğunun eğitsel amaçlı üretilen medyayı zararsız bir eğlence ortamı olarak algıladığını ve dolayısıyla medya hakkındaki yeni düşünme yolları oluşturmaları için yaratıcı stratejilere ihtiyaç duyduklarını göstermektedir (Rockler, 2002). MO becerilerini benimseyen öğretmenler MO eğitiminin gerekli olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir (Scheibe, 2004). Semali ve Hammett (1998)'e göre; MO ne bir film çalışması ne de farkındalık yaratmaktır. Medya kullanımının bilgisayarın görsel ve işitsel bir yardımcı olarak kullanılması şeklinde kısıtlanması doğru değildir. Sınıflarda tercih edilen analiz etme stilleri, eleştirme ve değerlendirme düzeyleri sadece metinsel yazılarla sınırlı kalmamalıdır. Öğrenme ortamları sadece metinsel yazılardan ziyade TV, film, gazete gibi medya bileşenlerinin yoğun olarak kullanıldığı bir hale getirilebilir. Böylelikle öğrencilerin bakış açıları çeşitlenir ve kaynaklara farklı biçimlerde ulaşabilme zenginliği oluşur. Bu nedenle öğretmenler ve öğrenciler için sınıf ortamı MO ortamı haline getirilmelidir.

Hobbs ve Jensen (2009) MO eğitiminin teknolojiye entegrasyonunu ve bilim, sanat ve sosyal bilimler ile MO eğitimi arasındaki ilişkiyi geleceği etkileme potansiyeli olan iki konu olarak belirlemişlerdir. Çalışmalarda, bireylerin medya okuryazarı olması için müfredatlara MO dersi eklenmesi, müfredatı geliştirmek için özel öğretim stratejileri ile desteklenmesi (Brown, 2006; Christ ve Potter, 1998; Considine, 2002; Considine, Horton ve Moorman, 2009; Hobbs vd., 2007; Lewis ve Jhally, 1998; Marsh, 2006) ve MO'nun karmaşık bir yapı olmasından dolayı eleştirel bakış açısı ile medyadaki gizli müfredatın ortaya çıkarılması gerektiği belirtilmiştir (Horn, 2003).

MO çalışmalarının sağlık boyutuna bakıldığında; MO eğitimi ile sağlıklı yaşamaya teşvik arasındaki pedagojik bağlantı kurulmuş, böylece bireylerin sağlıklı yaşamaya teşvik edilmesi, MO ile halk sağlığı arasındaki politik ilişki kurularak işbirliği ile MO eğitimi verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Bergsma, 2004; Bergsma ve Carney, 2008; Brown, 2006; Evens, Tanner, Condrasky, Griffin ve Evans, 2006). Çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada MO eğitiminin çocukların beslenme alışkanlıklarını değiştirebildiği, sebze ve meyve tüketimini artırdığı sonucuna varılmıştır (Evens

vd., 2006). Liseli gençler üzerinde yapılan bir çalışmada sigara kontrolü için MOY eğitimi verilmiş ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Fakat davranışın sürekliliği için sosyal değişkenlere dikkat edilmesine vurgu yapılmıştır (Gonzales, Glik, Davoudi ve Ang, 2004). Medyadaki gerçek olmayan görüntüleri açıklayan bir video ile ergen kızların vücut tatminsizliklerinden ve medyanın olumsuz etkilerinden korumayı araştıran çalışma sonucunda; video ile medya eğitiminin kızları medya modelleriyle zararlı sosyal karşılaştırmalar yapmaktan koruduğu kanıtlanmıştır (Halliwell, Easun ve Harcourt, 2011). Medyadaki zayıf modellere daha fazla ilgi ve saygı gösterildiğinden izleyicilerde vücut tatminsizliği oluştuğu ve bunun sonucunda yeme bozukluğu yaşandığı tespit edilmiştir. Üniversiteli kadınlara yönelik yapılan bir çalışmada MO eğitiminin vücut tatminsizliği ve yeme bozukluğu üzerinde düzeltici ve önleyici etkiye sahip olduğu görülmüştür (Coughlin ve Kalodner, 2006). MO eğitimi, sigarayı bırakma konusunda zorlayıcı bir eğitim gibi görülse de MO eğitiminin maksimum etki gösterebildiği yapılan çalışmalarda anlaşılmaktadır (Primack, Fine, Yang, Wickett ve Zickmund, 2009). Chung (2007)'e göre ise MO gey ve lezbiyen stereotipleri hakkında analiz, tartışma ve değerlendirme becerileri sağlamaktadır. Aynı zamanda MO eğitiminin medyanın teşvik ettiği riskli davranışları engellediği (Bergsma ve Carney, 2008), saldırgan ve şiddet içerikli medya mesajlarının etkisini azaltılma konusunda yardımcı olduğu görülmüştür (Anderson ve Bushman, 2001). MO eğitiminin medya şiddeti gibi konularda eleştirel düşünme becerilerini etkili bir şekilde uyardığı ortaya çıkmıştır (Scharrer, 2006).

MO çalışmalarının sosyal yönüne bakıldığında; ergenler popüler kültüre karşı ilgili olduklarından MO eğitimi verilirken popüler kültür üzerinden eğitim verilmesinin faydalı olacağı ve MO temelini oturtmak için tarihsel süreklilik sağlanarak kültür ile birlikte dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır (Burn, 2005; Hobbs, 2005; Kellner ve Share, 2007). Popüler medyanın sınıf ve kültür arasındaki bağlantının kurulmasını sağlayarak öğrencileri motive ettiği (Alverman ve Hogood, 2000; Hobbs, 2004; Hobbs, 2005), MO'nun bireylere sosyal farkındalık, estetik ve sanat duyarlılığı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır (Chung, 2007; Scheibe, 2004).

MO çalışmalarının siyasal yönüne bakıldığında; MO hakkındaki tartışmaların temelinde hedef olarak bilgi toplumunda yeniden düşünmeye ihtiyaç duyulan bir iletişim politikasının varlığı yer almaktadır (Sourbati, 2009). MO eğitimi ekonomik ve siyasi

çevrelerdeki başarıyı da etkilemektedir (Considine vd., 2009). Her nerede olursa olsun öğrencilerini bilinçli olmaya teşvik eden toplumlarda demokrasi için medyanın mutlaka eğitimle ilişkilendirilmesi tavsiye edilmektedir (Kellner ve Share, 2007). MO'nun bireyleri bilgili, yaratıcı, demokratik ve sorumlu vatandaşlar haline getirdiği ve dolayısıyla ülkelerin vatandaşları sadece seyirci olarak değil medya mesajlarına eleştirel bakan, analiz, sentez yapan bireyler olmaları yönünde teşvik edici olması gerektiği vurgulanmıştır (Considine, 2002; Considine vd., 2009; Hobbs, 1998; Schwarz, 2005; Semali ve Hammett, 1998).

MO çalışmalarının etik boyutuna bakıldığında; medya okuryazarı olan kişilerin iletişim süreçlerinde ve politik tartışmalarda etik ve ahlak konularına dikkat ederek demokratikliğe önem verdiği tespit edilmiştir (Berg vd., 2004; Hobbs vd., 2007). Kişisel ve toplumsal kimlik oluşturmada yasal, etik, halka açık ve özel konular arasındaki karmaşıklığı çözüme MO becerilerinin büyük etkisinin olduğu görülmüştür (Hobbs ve Jensen, 2009). Hatalı telif hakkı bilgilerini aktaran öğretmenlerin yenilikçi öğretim yaklaşımlarını paylaşmakta yetersiz kaldığı ve yeni dijital formlardan faydalanamadığı görülmüştür (Hobbs vd., 2007). Ayrıca kitle iletişim etiği ve MO arasındaki faydalı olabilecek ilişkilerin keşfedilmeye devam edilmesi gerektiği düşünülmektedir (Scharrer, 2006).

MO çalışmalarının kişisel boyutunda ise; bireylerin kendi davranışlarını geliştirme ve değiştirme konusunda medya kullanımının yardımcı olabildiği, bireylerin davranışlarında meydana gelecek bu değişikliklerin; ancak medya mesajları ve eğitim deneyimleriyle eğilim gösterebildiği düşünülmektedir (Potter, 2004). MO aracılığıyla eleştirel farkındalık gerçekleştiği ve bu farkındalık sayesinde kendileri güçlenirken bireylerin başkalarına karşı da daha etkili savunucular haline geldiği, aynı zamanda MO ve farkındalık sayesinde tüm medya hakkında eleştirel kararlar verdikleri görülmüştür (Horn, 2003).

Yukarıda özetlenmiş olan alanyazındaki kuramsal bilgiler ve ampirik sonuçlar dikkate alınarak bu çalışmanın yapısal modelindeki YMO alt boyutları arasındaki ilişkiler kurgulanmıştır.

Medya araçlarını kullanım bilgisine sahip olan ve kendi amaçları doğrultusunda medya üzerinden araştırmalar yapabilen bireyler medyayı salt olarak tüketicilerinden fonksiyonel medya tüketim becerisine sahip olduğu görülmektedir. Fonksiyonel olarak medyayı kullanan birey çeşitli medya içeriklerini karıştırıp yeni bir medya içeriği oluşturabiliyor ise fonksiyonel medya üretim bilgisine sahiptir (Lin vd., 2013). Buna göre, medyayı fonksiyonel olarak üretmek için aynı zamanda fonksiyonel medya tüketim becerilerini de kullanmak gerekmektedir. Aynı şekilde fonksiyonel olarak medya üretimi yapan bireyin zaten medyayı fonksiyonel olarak tükettiği anlaşılmaktadır. Buna göre, fonksiyonel medya tüketimi ile üretimi birbirini etkileyen bir yapıdadır. Bu nedenle modelde yer alan aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

H1. Fonksiyonel medya tüketimi ve üretimi pozitif yönde ilişkilidir.

Medya içeriğini tüketen, medya içeriklerine erişebilmek için medya araçlarını nasıl kullanabileceğini bilen, medya içeriklerini anlayarak yorumlayabilen bireyler, medyayı fonksiyonel olarak tüketmektedir (Lin vd., 2013). Birey, medyayı kullanırken diğer kullanıcılar ile karşılaşmakta ve onlarla iletişim kurarak fikir ve ürünlerine yorum yaptıkça analiz ve değerlendirme süreçlerine girmektedir. Başka kullanıcıların medya içeriklerini değerlendiren bireyin zamanla eleştirel bakış açısını kazanması ve böylece ET becerilerinde gelişme olması beklenir. Öğrenme ortamlarının sadece metinsel yazılardan ziyade TV, film, gazete gibi medya bileşenlerinin yoğun olarak kullanılan bir hale getirilmesiyle öğrencilerin bakış açılarının çeşitleneceği ifade edilmektedir (Kurt ve Kürüm, 2010; Semali ve Hammett, 1998). Ayrıca, medya araçlarını nasıl kullanacağını bilen ve medya içeriklerini yorumlayabilme yeteneğine sahip olan birey, medya ortamlarında araştırma yaparak kendini geliştirme süreçlerine girdikçe var olan bilginin doğruluğunu ayırt edebilmek için eleştirel bir gözle medya içeriklerini değerlendirebilir ve kendi düşüncesine uygun yeni bir medya içeriği üretme yeteneğini kazanabilir. Yani, FT becerilerine sahip olan bireyin araştırıp öğrendikçe EÜ becerilerinin de gelişeceği düşünülmektedir. Bu bilgiler ışığında modelde aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

H2. Fonksiyonel medya tüketimi, eleştirel medya tüketimini pozitif yönde etkilemektedir.

H4. Fonksiyonel medya tüketimi, eleştirel medya üretimini pozitif yönde etkilemektedir.

Medya kullanıcıları Web 1.0 ortamında fotoğraf düzenleme, e-posta oluşturma ve dijital metinler arasında dönüşüm yaparak yeni bir medya içeriği yaratabilirler. Ancak, Web

1.0 onların fikir ve düşüncelerini paylaşmaları ve tartışmaları için sınırlı olduğundan Web 2.0 teknolojilerinin kullanılması gerekir (Lin vd., 2013). Web 1.0 ile değişik formlardaki medya içeriklerini karıştırarak yeni bir medya içeriği oluşturulabilen ve Web 2.0 ile bu içeriği yaymak için gerekli teknik bilgiye sahip olan bireyler FÜ becerilerine sahip demektir. Bu bireyler, medya ortamında farklı kullanıcı ve içeriklerle karşılaştıkça onlarla etkileşim kurar ve sosyokültürel ortamlarda bulunarak eleştirel bakış açısı kazanabilir. Böylece eleştirel bir yaklaşımla kendi değer ve ideolojisine göre yeni bir ürün ortaya koyabilmesi EÜ becerilerini geliştireceğini göstermektedir. MO eğitimi öğrencilere ne düşüneceğini öğretmek değil, aktif üretim, yaratıcı ve işbirlikçi uygulamalar yapmak ve kendi değerleriyle tutarlı seçimler yapmak için insanlara yardım etme sürecini kapsar (Hobbs, 2011). Buna göre; MO eğitimi ile bireylerin EÜ becerileri geliştirilebilir. Ayrıca yeni medya kullanımında medya içeriğinin üretim boyutu tüketim boyutunu kapsayan bir üst basamağı olarak değerlendirilmiştir (Lin vd., 2013). Yani, yeni bir medya içeriği üretimi yapabilen birey zaten medya içeriğini tüketebilmektedir. Dolayısıyla mevcut medya içeriklerini karıştırarak yeni bir medya içeriği oluşturabilen birey; medyadaki farklı bilgileri değerlendirerek doğruluğunu test ederken eleştirel bakış açısı kazanabilir. Bu nedenlerden dolayı aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

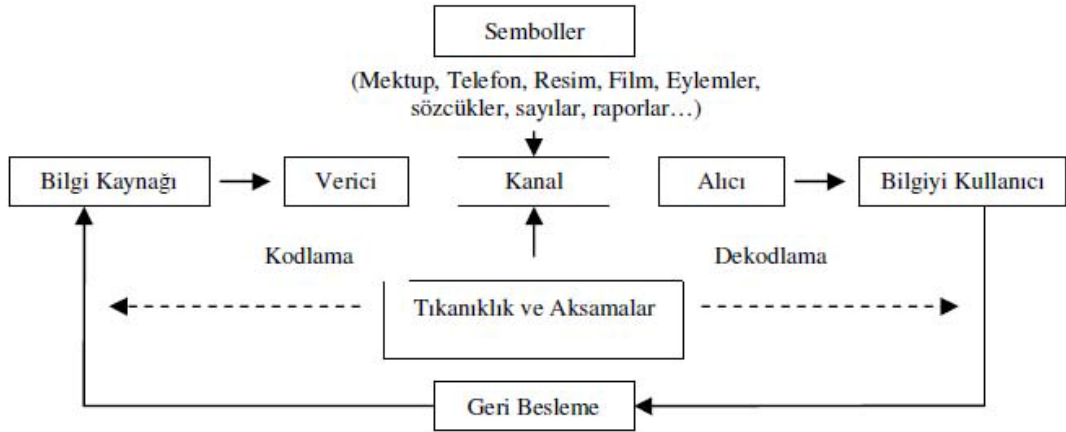
H5. Fonksiyonel medya üretimi, eleştirel medya tüketimini pozitif yönde etkilemektedir.

H7. Fonksiyonel medya üretimi, eleştirel medya üretimini pozitif yönde etkilemektedir.

2.2. İletişim Becerileri

Alanyazına bakıldığında iletişiminin pek çok tanımı yapılmıştır. Eğitim terimleri sözlüğünde iletişim; bir düşüncenin veya duygunun çeşitli araçlar vasıtasıyla bir kişiden başka bir kişiye iletimi olarak tanımlanmıştır (Bingöl ve Demir, 2011). Anderson (1997) iletişimi bizim başkalarını, başkalarının da bizi anlamalarına yarayan bir süreç olarak yorumlamıştır (akt: Ergin ve Birol, 2000). Cüceloğlu (1997)'e göre, genel olarak insanlar arasındaki duygu ve düşünce alışverişi iletişim olarak anlaşılmaktadır. Drucker (1974)'e göre ise iletişim bir algılama olayıdır. Hargie (2010), literatürde çoğu zaman kişilerarası ilişki alanını tanımlamak için “sosyal beceriler”, “iletişim becerileri” ve “kişilerarası ilişki kurma becerileri” kelimelerinin birbirinin yerine kullanıldığını ifade etmiştir. Granvold (1994) ise iletişim becerilerini sosyal beceriler içerisinde inceleyerek kişilerarası ilişkilerde olumlu etkide bulunduğunu belirtmiştir.

Tanımların ortak noktasına bakıldığında bir paylaşımın söz konusu olduğu ve bir süreci kapsadığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte ise kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve geri bildirim öğeleri yer almaktadır. İletişim sürecini açıklamak amacıyla pek çok model geliştirilmiştir. Bunlardan biri alanyazında en çok kullanılan, mesajların bir kaynaktan (verici) bir alıcıya aktarılışı sırasında kodlama, gönderme, alma ve geri besleme (geri bildirim) gibi bütün fonksiyonları kapsayan Shannon ve Weaver (1949)'in iletişim modeli Şekil 3'te gösterilmiştir. Kaynağın işlevi mesajı göndererek iletişim sürecini başlatmaktır. Mesaj; kaynaktan alıcıya gönderilen sözel, görsel, işitsel her türlü yapıyı kapsayan üründür. Kanal; mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan yollardır. Alıcı ise; kaynağın gönderdiği mesajı alan kişidir. Alıcının aldığı mesajı yorumlayarak tekrar tepkide bulunması ise geri bildirimini oluşturur. Böylece kaynaktan alıcıya ve alıcıdan kaynağa mesaj iletimi gerçekleşir ve bu da iletişimi meydana getirmektedir (Çetinkaya, 2011).

Şekil 3. Shannon ve Weaver (1949)'in iletişim modeli (Akt: Gülbahçe, 2010)

Bireylerin sağlıklı bir iletişim kurabilmeleri için iletişim becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Çünkü “bireyin kurduğu iletişim, kişiliğinin ve iletişim becerisinin gücü kadardır” denilmektedir (Dökmen, 2004, s. 266). İletişim becerileri; “kişinin gönderdiği mesajları doğru bir biçimde kodlaması ve iletmesi, aldığı mesajları hatasız şekilde anlamlandırmasına yarayan etkili tepki verme ve etkin dinleme becerilerinin tümüdür” şeklinde ifade edilmektedir (Deniz, 2003, s. 8). Bu beceriler saygılı, saydam, somut olma, empati kurabilme ve karşıdakini dinleme, kendini tanıma ve kendini doğru ifade etme becerileri olarak sıralanmaktadır (Dicleli ve Akaya, 2000; Yüksel, 2004).

Granvold (1994)'e göre iletişim becerileri için gerekli olan bilişsel yeterlikler şöyledir:

- Kişilerarası ilişkilerle ilgili giriş bilgileri
- Algılama becerileri
- Karar verme becerileri
- Bilişsel yeniden yapılanma ve yerine koyma becerileri

Granvold (1994)'e göre iletişim becerileri için gerekli olan davranışsal yeterlikler şöyledir:

- Kendini gösterme becerileri
- İlişkiyi başlatma becerileri
- İlişkiyi sürdürme becerileri
- Çatışma çözme becerileri

Sourbati (2009)'a göre MO tartışmalarının altında hedef olarak bilgi toplumunda yeniden düşünmeye ihtiyaç duyulan bir iletişim politikasının varlığı yer almaktadır. MO'yu sağlama ve yeni medya teknolojilerini öğrenme; ancak çağdaş iletişim uygulamalarını yansıtan eğitimin verilmesiyle sağlanabilmekte ve iletişim sayesinde dünyadaki hızlı gelişmeler dışarıya açılmaya devam etmektedir (Marsh, 2006). Günümüzde medya araçlarından yaygın olarak kullanılan bilgisayar ve internet teknolojilerini öğrenciler sadece ev ödevi hazırlamak için değil aynı zamanda arkadaşlarıyla sanal ortamda iletişim kurmak için de kullanmaktadırlar (Semali, 2003). Buna göre, medya araçları iletişim kurmak için kullanılmaktadır. Ayrıca insanlar mesaj iletmekten çok, daha fazla algılama yeteneğine sahip olduğu için (Aydoğan ve Kaşkaya, 2010) iletişim becerisi düşük olan bireylerin de medya içeriklerini yorumlayabildikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle fonksiyonel medya kullanım becerileri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkileri açıklayan aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

H3. Fonksiyonel medya tüketimi iletişim becerilerini pozitif yönde etkilemektedir.

H6. Fonksiyonel medya üretimi iletişim becerilerini pozitif yönde etkilemektedir.

Eleştirel MO, karmaşık metinlerden bilgisayar oyunlarına kadar uzanan sosyal bilgi ve iletişim inşasını değiştirebilme yeteneklerini sunmaktadır (Kellner ve Share, 2007). Medya araçları üzerinden sosyal ortamlarda farklı kullanıcılarla iletişim kuran bireyler farklı fikirlerle karşılaşacak ve bir değerlendirme yapması gerekecektir. Birey, bu

değerlendirmelerle kendi fikirlerini birleştirecek ve eleştirel düşünme becerilerini kazanacaktır. Ayrıca, sosyal hayattaki rollerin artması ve iletişimin kalitesi yakından ilişkilidir (Aydoğan ve Kaşkaya, 2010; Bingöl ve Demir, 2011; Çetinkaya ve Alparslan, 2011). Buna göre; iletişim beceri düzeyi yüksek olan bireyler sosyal medya alanlarında farklı sosyal gruplara dâhil olabilecek ve yeni bakış açıları geliştirebilecektir. İletişim becerilerinin medya ortamlarında bu tür katılımlara olanak sağlaması; iletişim becerileri ile EÜ'nün kapsadığı etkileşimli katılım becerileri ve ET arasında bir ilişkinin kurulabileceğini göstermektedir. İletişim becerileri bireylerin kişisel ve sosyal uyum düzeylerini de etkilemektedir. Buna göre, iletişim sorunu yaşayan bireylerin EÜ becerilerindeki katılım yeteneğinin düşük olması muhtemeldir. Bu nedenle iletişim becerileri ve eleştirel medya kullanımı arasındaki ilişkileri açıklayan aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

H8. İletişim becerileri, eleştirel medya tüketimini pozitif yönde etkilemektedir.

H9. İletişim becerileri, eleştirel medya üretimini pozitif yönde etkilemektedir.

2.3. Demokratik Eğilim

Demokrasi sözlük anlamıyla halkın egemenliği temeline dayanan yönetim şeklidir (Türkçe Sözlük, 2011). Ancak demokrasi sadece bir yönetim şekli değil aynı zamanda bir yaşam felsefesi ve yaşayış biçimidir (Ertürk, 1981). Diğer bir deyişle demokrasi toplumsal ve kişisel sorunların çözümündeki yollardan biridir (Schou, 2001). Demokrasi bireyin sorumluluklarını yerine getirebilmek için özgürce hareket edebilmesini sağlar (Duruhan ve Ersöz, 2013). Demokratik değerler genel olarak; insan haklarına saygı, eşitlik, özgürlük, katılım, uzlaşma, özgür tartışma ortamı, açıklık, hoşgörü, çok seçenekli seçim, çoğulculuk, farklılıklara saygı, hukuk devleti, sosyal devlet, şiddetten kaçınma, eleştirel düşünme ve ifade etme özgürlüğünü kapsamaktadır (Büyükdüvenci, 1990; Demir, 2010). Shechtman (2002) ise demokrasinin en önemli üç ögesinin özgürlük, eşitlik ve adalet olduğunu vurgulamıştır. Demokrasiyi tam olarak benimsemek ve yaşayabilmek ise ancak demokratik eğilim ile olur. Demokratik eğilim ise “bireyi belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında, demokrasi ilkeleri doğrultusunda belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimler” olarak tanımlanmaktadır (Gömleksiz, 1993, s. 115). Pek çok araştırmacı tarafından demokrasi ve eğitim arasında pozitif ilişki olduğu vurgulanmıştır (Dewey, 1996; Glaeser, Ponzetto ve Shleifer, 2007; Schou, 2001). Neuberger (2007), demokratik eğitim sonucunda

bireylerin demokratik kişiliklere sahip olduklarını düşünmektedir. Eğitimin özgürlük ve demokrasi için yapılması gerektiğini aynı zamanda bireylere aktif katılımı, sorumluluk alabilmeyi, hak ve görevleri bilmeyi, özgürlüğün sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir (Schou, 2001; Dewey, 1996).

Medya bilgilerin özgürce paylaşıldığı, tartışıldığı ve katılım gösterildiği özgür bir ortam olduğu için demokratik davranışlar oluşturulmasına da ortam sağlamaktadır. Demokratik yaşam kültürünün gelişmesi için ise eleştirel düşünebilme, sorgulama ve tartışma becerilerinin güçlü olması gerekmektedir (Akbaşlı, Yelken ve Sünbül, 2010). Medya ortamlarında düşünceler özgürce ifade edilebildiğinden medya eleştirel bakış açısını ortaya çıkararak demokratikliği desteklemektedir (Bingöl, 2000; Mantle-Bromley ve Foster, 2005). Öğrencilerin bilinçli olmaya teşvik edildiği toplumlarda demokrasinin sağlanması için medyanın mutlaka eğitimle ilişkilendirildiği görülmektedir (Kellner ve Share, 2007). Medya mesajları gibi bir karmaşıklığın ortasında rasyonel karar verme yeteneğine sahip olma gerekliliğinden dolayı özellikle siyasal bilim öğrencilerine medya okuryazarlığı eğitimi verilmesi vurgulanmaktadır (Lewis ve Jhally, 1998). Schwarz (2005), pek çok yazarın Amerikan demokrasisinin başarısı için medya okuryazarlığının gerekli olduğunu iddia ettiklerini belirtmiştir. Medya demokrasinin sağlanmasında etkili bir rol oynadığından eleştirel medya kullanım becerileri ile demokratik eğilim arasındaki ilişkileri açıklayan aşağıdaki hipotezler kurulmuştur:

H10. Eleştirel medya tüketimi, demokratik eğilimi pozitif yönde etkilemektedir.

H12. Eleştirel medya üretimi, demokratik eğilimi pozitif yönde etkilemektedir.

İletişim; demokratik kararlar almada ve problem durumlarını çözmeye kullanılan bir araçtır (Durukan ve Maden, 2010). İletişim becerileri kuvvetli olan bireylerin kendi algılarını iyi tanımaları, yanlışlığın farkına varmaları aynı zamanda objektif bir bakış açısına sahip olmaları bireylerin demokratik davranışlarını desteklemektedir (Özer, 2000). Demokratik eğilim düzeyleri yüksek olan bireyler; sağlıklı iletişim kurabilen, kendi kendine karar verebilen, eleştirel düşüncelere açık olan, insancıl, yapıcı ve yaratıcı davranışlar gösterirler (Tekin vd., 2009). Buna göre, iletişim ve farklı düşünceleri paylaşma demokratik kültür ortamını yaratmaktadır (Cavkaytar, 2013). Bu sonuçlardan yola çıkılarak aşağıdaki hipotez kurulmuştur:

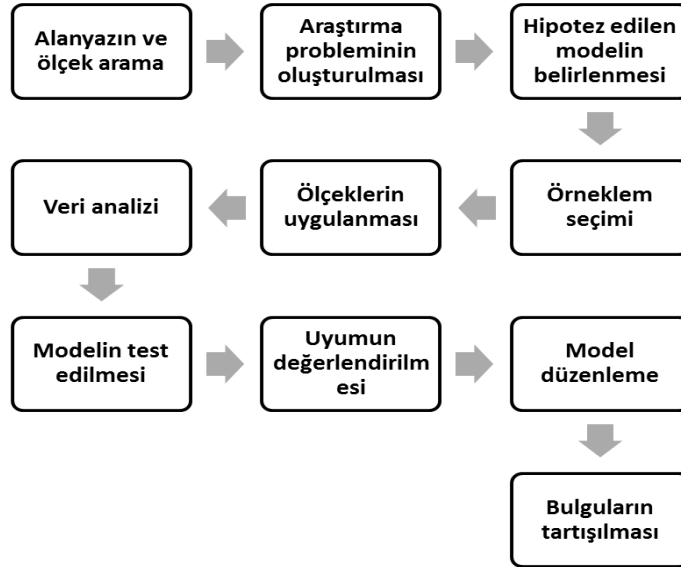
H11. İletişim becerileri, demokratik eğilimi pozitif yönde etkilemektedir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma YMO becerileri, demokratik eğilim ve iletişim becerileri arasındaki çoklu ilişkileri belirlemeye yönelik olduğu için ilişkisel tarama modeli ile desenlenmiştir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011). Araştırmanın amacı doğrultusunda bu değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamaya yönelik olarak Şekil 1’de verilmiş olan teorik model (yapısal model) kurgulanmış ve toplanan veriler üzerinde Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) yoluyla sınanmıştır. Araştırma sürecinde yapılanlar Şekil 4’de özetlenmiştir.

Şekil 4. Tezin araştırma süreci

YEM araştırmacılar tarafından oluşturulan yapısal modellerin hipotez testleri yoluyla doğrulanması sürecidir. Yapısal modeller teorik olarak nedensellik bağlarını daha anlaşılır hale getirmektedir (Meydan ve Şeşen, 2011). Bunun için kavramsal ve/veya kuramsal alt yapıda belirlenen model veriler üzerinde sınanmaya çalışılır. Araştırmacının oluşturduğu hipotezlerin kavramsal çerçevede alt yapısı desteklenmiş olmalıdır. Bu nedenle, YEM’ler bu hipotezler üzerinde doğrulayıcı bir özellik taşımaktadır. YEM sürecinde gözlenen ve/veya gizil değişkenler arasındaki ilişkiler belirlenerek anlamlılık düzeyleri test edilir (Bayram, 2013). Bir YEM analizinde, ilişkileri görsel olarak inceleme olanağı sağlayan *yol (path) diyagramı*, doğrudan

ölçülen *gözlenen değişken*, soyut kavramların dolaylı olarak ölçüldüğü *gizil (latent) değişken* ve bu değişkenler arasında öngörülen doğrudan ve dolaylı etkiler bulunabilmektedir.

YEM çalışmalarında gözlenen veri matrisi ile beklenen veri matrisi arasındaki farklılığı ve benzerliği belirlemek için çeşitli uyum indeksleri kullanılmaktadır. Bu indeksler, her bir modelin bütün olarak veri tarafından ne derece kabul edilebilir olduğunu belirlemektedir (Şimşek, 2007). Yani, modelin kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin anlamlılık düzeylerini göstermektedir. Sonuç olarak modelin doğruluğunun kanıtlanabilmesi için bu uyum indekslerindeki kabul edilebilir değer aralıklarında olması istenmektedir. Bu uyum indeksleri ve alanyazında önerilen model kabul kriterleri Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. En sık kullanılan uyum iyiliği indeksleri ve kriterleri (Alan, 2011, s. 104, Tezcan, 2008, s.43).

Uyum İndeksleri	Tanımı	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/sd Ki-kare p değeri	Evren kovaryans matrisi ile örneklem kovaryans matrisinin birbiriyle uyumuna bakar. Serbestlik derecesine oranı önemlidir.	$0 \leq \chi^2 \leq 2sd$ $0,05 < p \leq 1$ $0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2sd < \chi^2 \leq 3sd$ $0,01 \leq p \leq 0,05$ $2 < \chi^2/sd \leq 3$
RMSEA Ortalama Hata Karekök Değeri	Önerilen modelin parametreleri arasındaki kovaryans matrisiyle, örneklemde gözlenen değişkenler arasındaki kovaryans matrisi arasındaki farka (hataya) dayanan uyum ölçüsüdür.	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 < RMSEA \leq 0,10$
SRMR Standardize Edilmiş Kalıntıların Ortalama Kare Kökü	Saptanan kovaryans ile tahmini kovaryans arasındaki standardize edilmiş farkın ölçüsüdür.	$0 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$
NFI Normlandırılmış Uyum İndeksi	Ho hipotezinin uygunluğuyla karşılaştırıldığında önerilen modeli kullanarak elde edilen uygunlukta artış miktarını gösterir.	$0,95 \leq NFI \leq 1$	$0,90 \leq NFI < 0,95$
NNFI Normlandırılmış Uyum İndeksi veya TLI	Önerilen model kullanılarak elde edilebilecek en iyi olası uygunlukla ilgili olarak, önerilen model kullanılarak serbestlik derecesi (sd) başına uygunlukta artış miktarı olarak yorumlanır.	$0,97 \leq TLI \leq 1$	$0,95 \leq TLI < 0,97$
CFI Karşılaştırılabilir Uyum İndeksi	Mevcut verilere kötü uyum sağladığı varsayılan bir bağımsız (null) model ile önerilen modele ait kovaryansları karşılaştıran bir indekstir.	$0,97 \leq CFI \leq 1$	$0,95 \leq CFI < 0,97$
GFI Uyum İyiliği İndeksi	Önerilen modelce hesaplanan gözlenen değişkenler arasındaki genel kovaryans miktarını gösterir. Çoklu regresyon katsayısına benzer	$0,95 \leq GFI \leq 1$	$0,90 \leq GFI < 0,95$
AGFI Uyarlanmış Uyum İyiliği İndeksi	Serbestlik derecesine göre düzeltilmiş GFI değeridir.	$0,90 \leq AGFI \leq 1$ GFI'ye yakınlık	$0,85 \leq AGFI < 0,90$ GFI'ye yakınlık

3.2. Evren ve Örneklem

Yeni Medya Okuryazarlığı Ölçeği, Demokratik Eğilim Ölçeği ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılarak hazırlanan anket Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 2013-2014 eğitim öğretim yılında bahar döneminde öğrenim gören üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Buna göre bu araştırmanın evrenini; Süleyman Demirel Üniversitesi merkez yerleşkesindeki fakültelerin lisans programında kayıtlı bulunan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; bu fakülterlere yapılan ziyaretlerde hâlihazırda bulunan ve araştırmaya katılmakta gönüllü olan öğrenciler oluşturmaktadır. Uygulanan anketlerin değerlendirilmesinden sonra güvenilir biçimde doldurulmadığı düşünülen (ağırlıklı olarak boş bırakılmış anketler, okunmadan işaretlendiği belli olan desenli anketler vb.) bazı anketler çıkarılarak çalışmanın örneklemini belirlenmiştir. Dolayısıyla araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde seçkisiz olmayan uygun/elverişli örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2011).

Bu çalışmanın örneklemini 1047 kişiden oluşmaktadır. Araştırma katılımcılarından cinsiyet sorusuna cevap verenlerin 567'si (%54,6) kadın ve 472'si (%45,4) erkek öğrencilerden oluşmaktadır (n=1039). Katılımcıların yaşları 18 ile 46 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması ise 21,2'dir (Ss=2,4). Katılımcıların demografik özelliklerine ait frekans dağılımlarını gösteren Tablo 2 incelendiğinde; çalışmaya en çok katılımın Fen Edebiyat Fakültesi (%26,2) en az katılımın ise Hukuk Fakültesi (%4,8) öğrencileri tarafından olduğu görülmektedir. Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine bakıldığında yaklaşık yarısının (%48,1) birinci sınıf öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu tezde veri toplama aracı olarak kullanılan anket dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik özelliklerini ve medya kullanma profillerini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır (Ek A). Diğer bölümlerde ise araştırmanın ana değişkenleri olan YMO becerileri, demokratik eğilim ve iletişim becerilerini ölçmeye yönelik ölçekler yer almaktadır. Bu ölçeklere ilişkin bilgiler Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özelliklerine ait betimsel istatistikler

Özellik/kategori	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	567	54,6
Erkek	472	45,4
Toplam	1039	100
Fakülte		
Fen-Edebiyat	274	26,2
Teknoloji	161	15,4
Ziraat	126	12
İlahiyat	114	10,9
İİBF	108	10,3
Mühendislik	100	9,6
Orman	59	5,6
Eğitim	55	5,3
Hukuk	50	4,8
Toplam	1047	100
Sınıf		
1	503	48,1
2	144	13,8
3	219	20,9
4	180	17,2
Toplam	1046	100

Not. Hesaplamalarda ilgili sorular yanıt veren katılımcılar dikkate alınmıştır.

3.3.1. Yeni medya okuryazarlık ölçeği

Web 2.0 teknolojileriyle birlikte gelişen YMO becerilerini ölçmek için Koç ve Barut (2014) tarafından Lin vd. (2013)'ün YMO teorik modelini temel alarak geliştirdikleri 35 maddelik “Yeni Medya Okuryazarlık Ölçeği” kullanılmıştır (Ek B). Ölçek dört faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler; fonksiyonel tüketim (FT=7 madde), eleştirel tüketim (ET=11 madde), fonksiyonel üretim (FÜ=7 madde) ve eleştirel üretim (EÜ=10 madde) olarak adlandırılmıştır. Her bir maddede belirtilen medya kullanma becerisi 5’li Likert tipi derecelendirme ölçeğiyle ölçülmüştür (1=hiç yapmam, 2=düşük düzeyde yaparım, 3=orta düzeyde yaparım, 4=iyi yaparım, 5=çok iyi yaparım). Faktör puanları her bir faktör altında bulunan maddelerin puanlarının toplanmasıyla oluşmakta olup yüksek puanlar ilgili faktördeki YMO becerilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, her bir faktör değişken olarak tanımlanmıştır. Koç ve Barut (2014), bu ölçeğin psikometrik özelliklerini üniversite öğrencileri üzerinde uygulayarak analiz etmiş ve ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna karar vermiştir. Bu araştırma kapsamında hesaplanan FT, ET, FÜ ve EÜ faktörlerine ait Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0,85, 0,87, 0,89 ve 0,92 olarak bulunmuştur. Analiz sonucunda güvenilirlik

katsayılarının 0,70 ve üzerinde olması ölçümlerin güvenilirliği için yeterli görülmüştür (Pallant, 2007). Bu araştırma kapsamında her bir faktör modelde ayrı bir değişken olarak tanımlandığından dolayı yapı geçerliği için her bir faktör için doğrulayıcı faktör analizi (ölçme modeli) yapılmıştır. Buna göre; FT ($\chi^2/sd=3,97$, RMSEA=0,06, SRMR=0,02, GFI=0,99, AGFI=0,97, CFI= 0,99, TLI=0,98, NFI=0,99), ET ($\chi^2/sd=3,63$, RMSEA=0,05, SRMR=0,03, GFI=0,97, AGFI=0,95, CFI= 0,97, TLI=0,96, NFI=0,96), FÜ ($\chi^2/sd=4,77$, RMSEA=0,06, SRMR=0,02, GFI=0,99, AGFI=0,96, CFI= 0,99, TLI=0,98, NFI=0,99) ve EÜ ($\chi^2/sd=3,99$, RMSEA=0,06, SRMR=0,02, GFI=0,98, AGFI=0,96, CFI= 0,99, TLI=0,98, NFI=0,98) değişkenlerinin veri seti ile kabul edilebilir uyum sergilediği görülmüştür.

3.3.2. İletişim becerileri değerlendirme ölçeği

Katılımcıların iletişim becerilerini ölçmek için Korkut (1996) tarafından geliştirilen 25 maddelik İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır (Ek C). Ölçek tek faktörlü bir yapıda olup her bir madde 5'li Likert tipi derecelendirme ölçeğiyle ölçülmüştür (1=hiçbir zaman, 2=nadiren, 3=bazen, 4=sıklıkla ve 5=her zaman). Ölçek puanı maddelerden alınan puanların toplanmasıyla elde edilmekte olup 25 ile 125 arasında değişebilmektedir. Yüksek puanlar iletişim becerilerinin arttığını göstermektedir. Bu çalışma kapsamında hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,90 olarak bulunmuş ve güvenilir bir ölçme aracı olduğuna karar verilmiştir (Pallant, 2007). Bu ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır ($\chi^2/sd=3,63$, RMSEA=0,05, SRMR=0,04, GFI=0,92, AGFI=0,90, CFI= 0,90, TLI=0,89, NFI=0,87). Buna göre ölçeğin tek faktörlü yapıda ve veri seti ile uyumlu olduğuna karar verilmiştir.

3.3.3. Demokratik eğilimler ölçeği

Katılımcıların demokratik eğilimlerini ölçmek için Zencirci (2003) tarafından geliştirilen 18 maddelik Demokratik Eğilimler Ölçeği kullanılmıştır (Ek D). Ölçek iki faktörden oluşmaktadır. Bu faktörler; otokratik eğilim (OE=8 madde) ve demokratik eğilim (DE=10 madde) şeklinde adlandırılmaktadır. Bu tezde, demokratik eğilimlere odaklanıldığı için ölçeğin DE faktörü kullanılmıştır. DE maddeleri katılımcıların demokratik eğilim davranışlarını belirlemeye yönelik olup 5'li Likert tipi

derecelendirme ölçeğiyle ölçülmektedir (1=hiç katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kısmen katılıyorum, 4=katılıyorum, 5=tamamen katılıyorum). Faktör puanı tüm maddelerden alınan puanların toplanmasıyla elde edilmekte olup 5 ile 90 arasında değişebilmektedir. Yüksek puanlar bireylerin demokratik eğilimlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu tezde faktöre ait Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,70 olarak hesaplanmış ve ölçümlerin güvenilir olduğuna karar verilmiştir (Pallant, 2007). DE faktörünün yapı geçerliğini incelemek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır ($\chi^2/sd=3,02$, RMSEA=0,05, SRMR=0,03, GFI=0,98, AGFI=0,97, CFI=0,95, TLI=0,93, NFI=0,93). Buna göre, faktörün tek boyutlu yapıda olduğu ve veri seti ile uyumlu olduğu görülmüştür.

3.4. Verilerin Analizi

Değişkenlere ait betimsel istatistiklerin (frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma) hesaplanmasında ve değişkenler arasındaki ilişkilerin (Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı) belirlenmesinde SPSS 20 programı ve kurgulanmış olan yapısal modelin YEM yoluyla test edilmesinde ise AMOS 22 programı kullanılmıştır.

YEM analizi yapılmadan önce ortaya çıkabilecek sorunları en aza indirebilmek amacıyla örneklemden elde edilen veri seti için bazı sayıtlılar ve gereklilikler test edilmiştir. Değişkenlerdeki kayıp değerlerin çok fazla olmadığı ve belli bir desende oluşmadığı görülmüş ve ilgili değişkenlere ait seri ortalamaları yoluyla doldurulmuştur. Değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde ± 1 aralığında oldukları ve dolayısıyla tek değişkenli normalliğin sağlandığı görülmüştür (Büyüköztük, 2012). Ayrıca çok değişkenli normallik ve uç değerlerin tespiti için Mahalanobis uzaklıkları hesaplanmış ve ilgili serbestlik derecesine (değişken sayısı-1) ait Ki-kare kritik değeri ($\chi^2=20,52$; $sd=5$) ile karşılaştırılmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Mahalanobis uzaklıkları kritik değerden büyük olanlar çok değişkenli normalliği bozan uç değerler olarak belirlenmiş ve analize dahil edilmemiştir. Böylece YEM analizi için örneklem sayısı 945 olarak alınmıştır. Ayrıca YEM analizi için FT, FÜ, ET, EÜ, İB ve DE değişkenlerinin her biri için ölçme modelleri doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmış ve ölçümlerin geçerliği ve güvenilirliği sağlanmıştır.

Tablo 3. Araştırmada kullanılan ölçeklerin özellikleri

Ölçek	Faktörler	Yüksek Puan özellikleri
Yeni Medya Okuryazarlığı Ölçeği (4 faktör): 35 maddeden oluşan 5'li likert ölçek	Fonksiyonel Tüketim (FT)	Bireylerin medya içeriklerine erişebilme ve kullanabilmesi için gerekli olan teknik bilgi ve beceriye sahip olmayı ve bu içeriklerin anlamını kavrayabilme yeteneği
	Fonksiyonel Üretim (FÜ)	Bireylerin medya içeriklerini oluşturmak için gerekli olan teknik bilgi ve beceriye sahip olmayı, bu içerikleri başkalarına dağıtabilmeyi ve farklı formattaki içerikleri (metin, ses, resim vb.) çoğaltabilme ve karıştırabilme yeteneği
	Eleştirel Tüketim (ET)	Bireylerin medya içeriklerini ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal vb. bağlamlarda çözümleme ve değerlendirme yoluyla yorumlayabilme yeteneği
	Eleştirel Üretim (EÜ)	Bireylerin katılımcı kültür oluşumunda medya ortamlarına aktif katılma ve başkalarıyla işbirliği yapabilmeyi ve kendi girişimiyle sosyokültürel değerlerini ve ideolojilerini içeren özgün ürünler geliştirebilme yeteneği
İletişim Becerileri Ölçeği (tek faktör): 25 maddeden oluşan 5'li likert ölçek	İletişim Becerileri (İB)	Bireylerin diğer kişilerle iletişime geçebilme ve iletişimini sürdürebilme yeteneği
Demokratik Eğilimler Ölçeği: 10 maddeden oluşan 5'li likert ölçek	Demokratik Eğilim (DE)	Bireylerin olgu ve olayları demokratik değerler ölçüsünde yorumlayabilme, değerlendirebilme yeteneği

4. BULGULAR

4.1. Medya Kullanım Desenleri ve Betimleyici İstatistikler

Katılımcıların MO dersini alma durumları ve bazı medya araç veya ortamlarına yönelik erişim ve kullanma profillerine (Ek A) ait betimsel istatistikler Tablo 4’de sunulmuştur. Buna göre; katılımcıların büyük çoğunluğu (%91,9) öğrenim hayatlarında MO’ya yönelik herhangi bir ders almadıklarını belirtilmiştir. Katılımcılardan 934’ü (%89,4) bilgisayara, 893’ü (%85,4) internete ve 582’si (%55,9) gazeteye yaşadığı ortamda istediği zaman erişebilir durumdadır. Katılımcıların internet kullanım amacına bakıldığında çoğunlukla araştırma (%39,2) ve iletişim (%30,9) amaçlı interneti kullandıkları görülmektedir. İnternete en çok erişim mekânları ise ev/yurt olarak belirlenmiştir (%85,7). En çok izlenen televizyon programları oranlarına bakıldığında katılımcılar en çok izledikleri programlardan üç seçeneği işaretlemiş ve katılımcılardan 826’sı (%78,9) dizi ve film, 710’u (%67,8) haber programları, 419’u (%40) bilgi ve kültür yarışmaları ve 366’sı (%35) ise müzik ve eğlence programlarını izledikleri görülmüştür.

Katılımcıların medya araçlarını kullanım sıklıkları 5’li Likert tipi derecelendirme ölçeğiyle belirlenmiştir (1= hiç, 2= günde 1 saatten az, 3= günde 2-3 saat, 4= günde 4-5 saat, 5= günde 5 saatten fazla). Elde edilen ölçümlere ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 5’de sunulmuştur. Buna göre; katılımcılar verilen medya araçları arasında en sık olarak interneti ($\bar{x}=3,66$; $Ss=1,05$) kullanmakta ve bunu sırasıyla düşük düzeyde de olsa televizyon ($\bar{x}=2,13$; $Ss=1,01$), gazete ($\bar{x}=1,87$; $Ss=0,71$) ve radyo ($\bar{x}=1,59$; $Ss=0,81$) takip etmektedir. Medya araçlarından daha çok internetin tercih edilmesinde daha çok bilgiye ulaşma imkânının olmasının ve bilgiye erişim süresinin daha hızlı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

4.2. Değişkenlere Ait Betimsel İstatistikler ve Korelasyon Katsayıları

Araştırma kapsamında sınanan yapısal modeldeki değişkenlere ait aritmetik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri ile ikili korelasyon katsayıları hesaplanmış ve Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 4. Medya kullanım özelliklerine ait betimsel istatistikler

Medya kullanım özellikleri	Frekans (f)	Yüzde (%)
MOY dersini alma durumu		
Evet	85	8,1
Hayır	962	91,9
Toplam	1047	100
Yaşadığı ortamda istediği zaman bilgisayara erişebilme		
Evet	934	89,4
Hayır	111	10,6
Toplam	1045	100
Yaşadığı ortamda istediği zaman internete erişebilme		
Evet	893	85,5
Hayır	152	14,6
Toplam	1045	100
Yaşadığı ortamda istediği zaman gazeteye erişebilme		
Evet	582	55,9
Hayır	460	44,1
Toplam	1042	100
İnterneti kullanım amacı		
Araştırma	399	39,2
İletişim	315	30,9
Eğlence	294	28,8
Ticaret	11	1,1
Toplam	1019	100
İnterneti kullanım yeri		
Ev/Yurt	890	85,7
Diğer	79	7,6
İnternet kafe	33	3,2
Üniversite	25	2,4
Tanıdıklar	11	1,1
Toplam	1038	100
İzlenen TV programları		
Dizi ve film	826	78,9
Haber	710	67,8
Bilgi, kültür yarışma	419	40,0
Müzik, eğlence	366	35,0
Belgesel	281	26,8
Spor	271	25,9
Sohbet	94	9,0
Reklam	27	2,6
Çocuk	26	2,5
Diğer	20	1,9
Toplam	3040	290,4

Tablo 5. Medya araçlarının kullanımına yönelik betimsel istatistikler

Medya	n	$\bar{x}$	Ss
İnternet	1036	3,66	1,05
Televizyon	1034	2,13	1,01
Gazete	1018	1,87	0,71
Radyo	1000	1,59	0,81

FT puanları 7 ile 35 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 26,19 (Ss=4,78), ET puanları 16 ile 55 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 43,59 (Ss=6,37), FÜ puanları 7 ile 35 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 27,21 (Ss=5,62), EÜ puanları 10 ile 50 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 32,24 (SS=8,98) olarak hesaplanmıştır. Buna göre, katılımcıların YMO becerilerinin ortalama olarak iyi düzeyde oldukları görülmektedir. Demokratik eğilim puanları 17 ile 50 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 39,24 (Ss=5,17) şeklindedir. Buna göre; katılımcıların demokratik eğilim becerilerinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir. İletişim becerileri puanları ise 53 ile 122 arasında değişmekte olup aritmetik ortalaması 101,17 (Ss=11,67) şeklindedir. Buna göre, katılımcılar genel olarak iyi düzeyde iletişim becerilerine sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında genel olarak -1 ile +1 arasında değişkenlik gösterdiği için normal dağılıma sahip oldukları belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2012).

YMO faktörleri arasındaki korelasyon değerleri 0,47 ile 0,60 arasında olduğu için FT, ET, FÜ ve EÜ ikilileri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($p<0,01$). İletişim becerisi ile FT ($r=0,33$; $p<0,01$) ve ET ($r=0,42$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. İletişim becerileri ile demokratik eğilim ($r=0,36$; $p<0,01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Demokratik eğilim ile YMO faktörleri arasındaki korelasyon değerleri 0,10 ile 0,25 arasında değişmekte olup pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı ilişkileri göstermektedir ($p<0,01$). Bu sonuçlara göre, YMO becerileri arttıkça demokratik eğilim ve iletişim becerilerinde de gelişme görülmesi beklenmektedir.

Tablo 6. Model değişkenlerine ait betimsel istatistikler ve korelasyon katsayıları

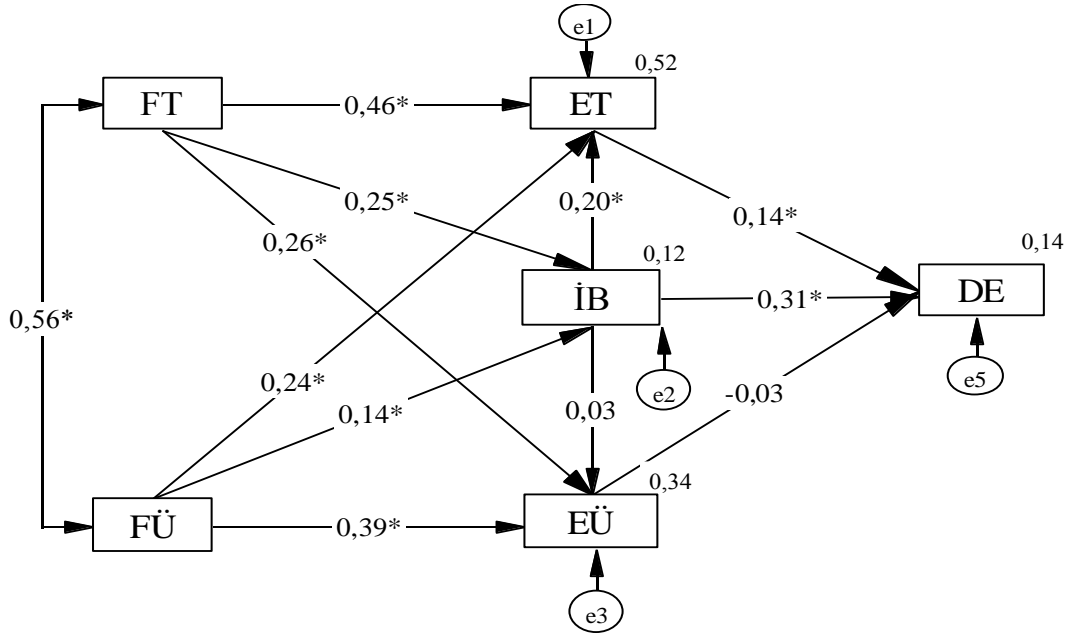
Değişken	FT	ET	FÜ	EÜ	İB	DE	$\bar{\chi}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık
FT	-	0,6*	0,56*	0,49*	0,33*	0,23*	26,19	4,78	-0,40	0,20
ET		-	0,56*	0,47*	0,42*	0,25*	43,59	6,37	-0,47	0,08
FÜ			-	0,54*	0,28*	0,19*	27,21	5,62	-0,74	0,22
EÜ				-	0,22*	0,10*	32,24	8,98	-0,40	-0,44
İB					-	0,36*	101,17	11,67	-0,59	0,29
DE						-	39,24	5,17	-0,45	0,53

*p<0,01

4.3. Yapısal Eşitlik Modellemesine İlişkin Bulgular

Çalışma kapsamında kuramsal olarak önerilen modelin toplanan veri tarafından desteklenip desteklenmediğini belirlemek için AMOS 22 programı kullanılarak YEM analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda hipotezler etrafında kurulan modelin Ki-kare değeri ($\chi^2=20,23$ p<0,01) uyum indeksi aralığında anlamlı çıkmıştır. Bu değerin büyük ve anlamlı çıkması modelin uyumsuz olduğunu göstermektedir (Hoyle, 1995; Sümer, 2000). Fakat Ki-kare istatistiğinin örneklem büyüklüğünden etkilenmesinden dolayı model uyumunun değerlendirilmesinde tek başına belirleyici olamayacağı bilinmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Bu nedenle daha iyi bir ölçüt olan Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranına (χ^2/sd) bakılır. Sümer (2000)'e göre $\chi^2/sd<5$ olduğunda orta düzeyde uyum bulunmaktadır. Fakat bu modeldeki χ^2/sd değeri 6,74 olduğu için model yeterince uyum göstermemektedir.

Tablo 7'deki diğer uyum indeksleri incelendiğinde ise; RMSEA değeri 0,05 ile 0,10 aralığında olduğu için kabul edilebilir uyum, SRMR değeri 0 ile 0,05 aralığında olduğu için iyi uyum, GFI değeri 0,95 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum, AGFI 0,90 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum, CFI 0,97 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum, TLI 0,95 ile 0,97 aralığında olduğu için kabul edilebilir uyum ve NFI 0,95 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum göstermektedir (Alan, 2011; Tezcan, 2008). Genel olarak model uyum indeksleri modelin uyumlu olduğu sonucunu gösterse de değişkenler arasındaki yol katsayılarından bazıları anlamlı sonuçlar göstermemektedir (Şekil 5). Model üzerinde de görülebileceği üzere iletişim becerileri (İB) ile EÜ arasındaki yol katsayısı düşük ve anlamsız çıkmıştır ($\beta=0,03$; p<0,05) ve EÜ ile demokratik eğilim (DE) ($\beta=-0,03$; p<0,05) arasındaki yol katsayıları düşük ve anlamsız bulunmuştur.

Şekil 5. Önerilen yapısal modelin yol diyagramı (*p<0,01)

Tablo 7. Önerilen yapısal modele ait uyum indeksleri

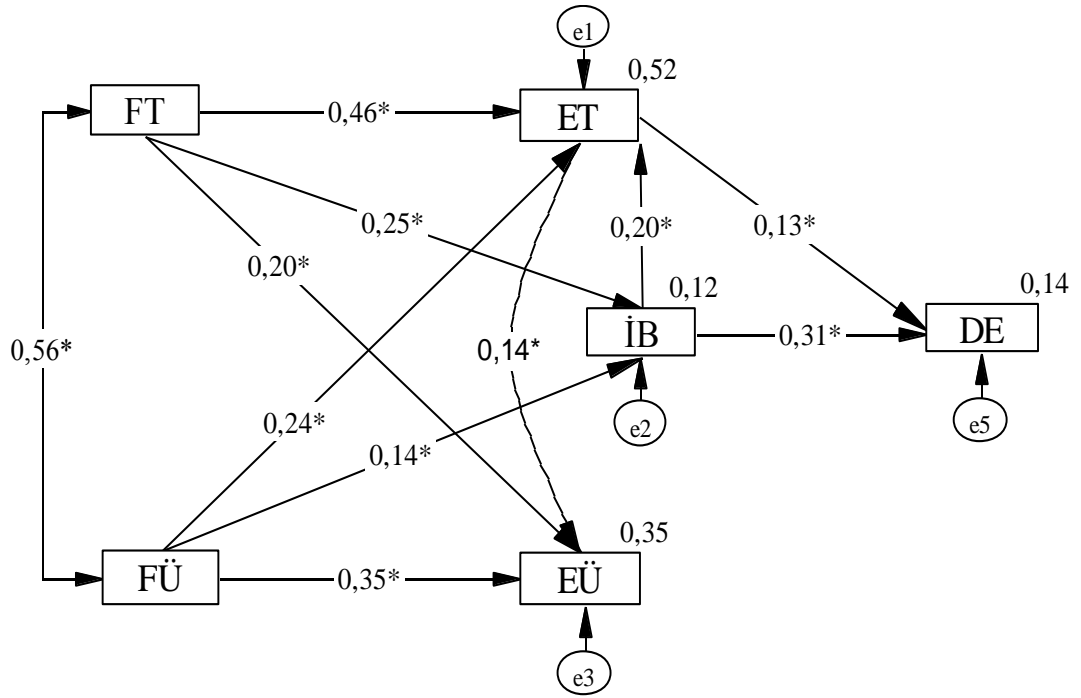
Model	χ^2	sd	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	GFI	AGFI	CFI	TLI	NFI
Önerilen Model	20,23*	3	6,74	0,08	0,02	0,99	0,95	0,99	0,95	0,99

*p<0,01

Elde edilen bu sonuçlara göre, önerilen yapısal modelin uyumluluğunu ve doğruluğunu sağlamak için anlamsız bulunan yollar modelden çıkartılmıştır. Ayrıca AMOS'un sunduğu modifikasyon indeksleri ET'den EÜ'ye doğru bir yol eklenmesinin Ki-kare uyum değerinde önemli ölçüde azalma sağlayacağını göstermiştir. Bu yol önerisi kuramsal olarak incelendiğinde de eleştirel medya tüketiminin eleştirel medya üretimine eleştirel düşünebilme açısından katkı sağlayacağı mantıklı görülmüştür. Böylece katsayıları anlamsız olan yollar çıkarılarak ve ET'den EÜ'ya bir yol eklenerek modelin son hali olan iyileştirilmiş model oluşturulmuştur (Şekil 6). YEM analizi sonucunda iyileştirilmiş modelin Ki-kare ($\chi^2=8,38$, p<0,01) uyum indeksi anlamlı çıkmıştır. Ki-kare istatistiğinin örneklem büyüklüğünden etkilenebilmesinden dolayı Ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranına (χ^2/sd) bakılmıştır. İyileştirilmiş modelin χ^2/sd değeri 2,10 olduğundan Kline (2005)'e göre mükemmel uyum göstermektedir ($\chi^2/sd<3$).

Tablo 8'deki uyum indeksleri incelendiğinde ise RMSEA değeri 0 ile 0,05 aralığında olduğu için iyi uyum, SRMR değeri 0 ile 0,05 aralığında olduğu için iyi uyum, GFI

değeri 0,95 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum, AGFI 0,90 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum, CFI 0,97 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum, TLI 0,97 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum ve NFI 0,95 ile 1 aralığında olduğu için iyi uyum göstermektedir (Alan, 2011; Tezcan, 2008). İçsel değişkenler üzerinde açıklanan toplam varyans miktarlarına bakıldığında; ET’de %52, EÜ’de %35, İB’de %12 ve DE’de %14 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, ET’nin model üzerinde açıklanan varyans miktarı en fazla, İB’nin model üzerinde açıklanan varyans miktarı ise en azdır.

Şekil 6. İyileştirilmiş yapısal modelin yol diyagramı (*p<0,01)

Tablo 8. İyileştirilmiş yapısal modele ait uyum indeksleri

Model	χ^2	sd	χ^2/sd	RMSEA	SRMR	GFI	AGFI	CFI	TLI	NFI
İyileştirilmiş Model	8,38*	4	2,10	0,03	0,01	0,99	0,99	0,99	0,99	0,99

*p<0,01

İyileştirilmiş model üzerindeki değişkenler arası yol katsayıları Şekil 6’da verilmiştir. Buna göre dışsal değişkenler olan FT ve FÜ arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($\beta=0,56$; $p<0,01$). Model üzerindeki doğrudan etkilere bakıldığında; ET değişkeni; FT ($\beta=0,46$; $p<0,01$), FÜ ($\beta=0,24$; $p<0,01$) ve İB ($\beta=0,20$; $p<0,01$) değişkenleri tarafından doğrudan etkilenmektedir. Bu etkiler kıyaslandığında; FT’nin standartlaştırılmış yol katsayısı FÜ ve İB’ninkinden daha yüksek olduğu için

ET'yi etkileme gücü de daha fazladır. EÜ değişkeni; FT ($\beta=0,20$; $p<0,01$), FÜ ($\beta=0,35$; $p<0,01$) ve ET ($\beta=0,14$; $p<0,01$) değişkenler tarafından doğrudan etkilenmektedir. Yol katsayıları kıyaslandığında FÜ'nün EÜ'ye etkileme gücü diğerlerinden daha fazladır. İB değişkeni ise; FT ($\beta=0,25$; $p<0,01$) ve FÜ ($\beta=0,14$; $p<0,01$) değişkenlerinden doğrudan etkilenmektedir. Yol katsayıları kıyaslandığında FT, FÜ'ye göre İB'yi daha fazla etkilemektedir. DE ise ET ($\beta=0,13$; $p<0,01$) ve İB ($\beta=0,31$; $p<0,01$) tarafından doğrudan etkilenmektedir. Yol katsayıları kıyaslandığında İB, ET'ye göre DE'yi daha fazla etkilemektedir.

Tablo 9. İyileştirilmiş modeldeki değişkenler arası etki büyüklükleri

	Doğrudan Etki				Dolaylı Etki				Toplam Etki			
	FÜ	FT	İB	ET	FÜ	FT	İB	ET	FÜ	FT	İB	ET
İB	0,14	0,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	0,25	0,00	0,00
ET	0,24	0,46	0,20	0,00	0,03	0,05	0,00	0,00	0,27	0,51	0,20	0,00
EÜ	0,35	0,20	0,00	0,14	0,04	0,07	0,03	0,00	0,39	0,27	0,03	0,14
DE	0,00	0,00	0,31	0,13	0,08	0,14	0,03	0,00	0,08	0,14	0,33	0,13

Model üzerindeki dolaylı etkilere bakıldığında (Tablo 9) ET değişkeni; İB aracılığıyla FT ($\beta=0,05$; $p<0,01$) ve FÜ ($\beta=0,03$; $p<0,01$) değişkenleri tarafından dolaylı olarak etkilenmektedir. Etki büyüklükleri kıyaslandığında ET üzerinde en çok FT'nin dolaylı etkisi bulunmaktadır. EÜ değişkeni; İB ve ET aracılığıyla FT ($\beta=0,07$; $p<0,01$) ve FÜ ($\beta=0,04$; $p<0,01$) tarafından dolaylı olarak etkilenmektedir. Ayrıca İB değişkeni ET aracılığıyla EÜ'yü dolaylı olarak etkilemektedir ($\beta=0,03$; $p<0,01$). Buna göre, EÜ en çok FT tarafından dolaylı olarak etkilenmektedir. DE değişkeni; ET ve İB aracılığıyla FT ($\beta=0,14$; $p<0,01$) ve FÜ ($\beta=0,08$; $p<0,01$) değişkenleri tarafından dolaylı olarak etkilenmektedir. Ayrıca İB değişkeni ET aracılığıyla DE'yi dolaylı olarak etkilemektedir ($\beta=0,03$; $p<0,01$). Buna göre; demokratik eğilim üzerinde FT'nin dolaylı etkisi diğer değişkenlerin dolaylı etkisine göre daha fazladır. Tablo 9'daki doğrudan, dolaylı ve toplam etkiler birlikte incelendiğinde, ET ve İB değişkenlerinin DE üzerinde hem doğrudan etkiye sahip olmaları hem de FT ve FÜ değişkenlerinin dolaylı etkilerine aracılık etmelerinden dolayı önemli oldukları görülmektedir. Buna göre eleştirel bakış açısının ve iyi bir iletişimin olmadığı medya kullanımının demokratik eğilime bir katkısının olmadığı anlaşılmaktadır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu medya okuryazarlığı dersini almamıştır. Bu durum medya okuryazarlığı dersinin 2007-2008 eğitim öğretim yılından itibaren Türkiye’deki ilköğretim okullarında seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmasından kaynaklanmaktadır. Üniversite öğrencilerinin çoğunluğu yaşadığı ortamda istediği zaman bilgisayara, internete ve gazeteye erişebilir durumdadır. Bu durum Tuncer (2013)’ün ve Karaman ve Karataş (2009)’un bulguları ile örtüşmektedir. İnternet kullanım amacına bakıldığında ise daha çok araştırma ve iletişim amaçlı kullanıldığı görülmüştür. Bu sonuç, Som ve Kurt (2012)’nin bulguları ile benzerlik göstermektedir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin interneti çoğunlukla en çok zamanını geçirdiği ve ikamet ettikleri mekânlar olan ev ve öğrenci yurtlarında kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca; üniversite öğrencileri TV’de çoğunlukla dizi/film, haber, bilgi/kültür yarışmaları ve müzik/eğlence programları izlemektedir. Araştırma sonuçlarına göre; üniversite öğrencileri medya araçları arasından en çok interneti kullanmaktadır. İnternetin diğer pek çok medya ortam ve içeriklerini de barındırması, daha çok ve daha hızlı bilgiye erişim imkânı sunması, görsel çekiciliğinin ve etkileşim imkânının daha fazla olmasının internetin daha fazla kullanılmasına yol açtığı düşünülmektedir (Karaman ve Karataş, 2009; Som ve Kurt, 2012).

Çalışmada fonksiyonel medya tüketiminin fonksiyonel medya üretimi ile ilişkili olduğu ve fonksiyonel medya tüketiminin eleştirel medya tüketimi ve üretimini ve iletişim becerilerini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bireyler medya araçlarını nasıl kullanacağını öğrenirken başkalarından yardım isteyebilir ve görüş alabilir. Böylece medyayı salt olarak tüketirken iletişim becerileri de gelişmiş olur. Harrison ve Wessels (2005) yeni medya araçları sayesinde kamu, yerel sektör ve özel sektör arasında iletişim ve işbirliği kurulabileceğini belirtmektedir. Gerhards ve Schafer (2010) internetin eski medyaya göre daha kolay iletişim ve bilgiye erişim imkânı sağladığından dolayı internet aracılığı ile toplumun baskıcı bir ortamdaki kurtularak kamusal alanın daha fazla tartışmalar yapabileceği ve daha iyi bir iletişim alanının sağlanacağı sonucuna ulaşmıştır. Alanyazındaki bu sonuçlar bu çalışmadaki medya araçlarını fonksiyonel olarak kullanmanın iletişim becerileri üzerindeki olumlu etkisini destekler niteliktedir. Öte yandan, birey medyada araştırmalar yaparken yanlış veya eksik olabilecek pek çok bilgi ile karşılaşabilir. Bu nedenle bireyin çeşitli medya mesajları

arasında muhakeme yapması gerekir. Örneğin günümüzde yaygın olarak kullanılan sosyal paylaşım ağları ve diğer platformlardaki farklı fikirleri anlayabilmeleri ve yorumlayabilmeleri bireylerin olaylara eleştirel bakmalarını sağlayabilir. Medya içeriklerine ulaşabilen ve bunları anlayabilen ve yorumlayabilen bireylerin eleştirel düşünme becerileri de gelişebilir (Lin vd., 2013). Zaten, modern basın ve medyada eğlence amaçlı tüketilen medya içeriklerine bile ideolojik mesajlar yüklenmesi bireylerin eğlenirken dahi bilinçli ve eleştirel olmasını gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla fonksiyonel medya tüketiminin fonksiyonel medya üretimi ile ilişkili olması ve fonksiyonel medya tüketiminin eleştirel medya tüketim ve üretim becerilerini olumlu yönde geliştirmesi beklenir.

Benzer şekilde fonksiyonel medya üretiminin eleştirel medya tüketimi ve üretimini ve iletişim becerilerini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bireyler çevrimiçi ortamlarda çeşitli medya içerikleri oluşturma ve bunları paylaşma yoluyla başkaları ile muhatap olmaktadır. Özellikle yaygın olarak kullanılan sosyal ağlar ve bloglarda duvar yazısı paylaşımı yapan bireyler pek çok kullanıcı ile etkileşimde bulunabilmekte ve iletişim becerileri güçlenebilmektedir. Facebook ve Blog gibi Web 2.0 destekli yeni medya ortamlarında içerik üretme ve paylaşma ortak fikir ve duygulara sahip bireylerin tanışmasına ve sosyalleşmesine imkân tanımaktadır (Ellison, Steinfield ve Lampe, 2011; Harrison ve Barthel, 2009; Sezgin ve Gül, 2010). Kullanıcılar sanal profilleri veya avaturları sayesinde kendilerini ifade fırsatı bulmakta ve çok yönlü bilgileri paylaşabilmektedirler. Aynı zamanda bu tür medya ortamlarında farklı kullanıcılarla karşılaşan bireylerin başkalarının paylaşımlarını yorumlaması ve değerlendirmesi eleştirel düşünme becerilerini de geliştirebilmektedir (Lin vd., 2013).

Çalışma bulguları, eleştirel medya tüketiminin eleştirel medya üretimini ve demokratik eğilimleri pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Medya içeriklerini değerlendirerek tüketen bireylerin eleştirel bakış açıları geliştiği için eleştirel medya üretim becerilerinin gelişmesi de mantıksal olarak doğaldır (Lin vd., 2013). Nilsson ve Carlsson (2014)'e göre, demokrasi kavramı uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen yeni medya araçları sayesinde daha çok geliştirilebilir hale gelmiştir. Dijital ve sosyal medya kullanımı bireyler arasındaki sosyal ve bilgi paylaşımını artırarak toplumsal katılımı ve siyasi tüketiciliği desteklemektedir (Chadha, Avila ve Gil de Zuniga, 2012; De Zúñiga, Copeland ve Bimber, 2013). Önceleri sıradan insanların politikacıların gündemindeki

tartışmalara katılma şansı pek yokken yeni medya araçları sayesinde mümkün olmuş ve farklı sosyal gruplar arasındaki engeller aşılmıştır. Yani medya sadece elit grupların değil herkesin katılabileceği bir ortam olmuştur. Twitter azınlıkta olan bireylerin de bakış açılarını ve seslerini duyurabilecekleri bir ortam haline gelmiştir (Candon, 2013). Aynı zamanda Twitter büyük kitlelere ulaşmak isteyen politikacılar için de ideal bir araçtır. Hatta günümüzde birçok siyasetçinin yeni medya ortamlarını takip ettikleri ve kullandıkları görülmektedir. Sosyal medya ve forumlar üzerinden siyasi ve demokratik tartışma ortamları sağlayarak sivil vatandaşlara kolayca ulaşabilmektedirler. Dolayısıyla, medya araçları vasıtasıyla iletişim kuran ve toplumsal katılım gösteren bireylerin demokratik eğilim davranışlarının da gelişmesi beklenen bir durumdur (Karaçor, 2009). Diğer taraftan, eleştirel bakış açısıyla medya içeriği üretmenin demokratik eğilimlere etkisinin olmaması bu çalışmanın dikkat çeken bir bulgusu olup ileriki çalışmalarda odaklanılması gereken bir durumdur.

Bulgular iletişim becerilerinin eleştirel medya tüketimi ve demokratik eğilimleri pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. İletişim kurabilme yatkınlığı olan bireyler sosyal ortamlarda bulunmaya gayret göstermektedirler. Farklı sosyal ortamlarda bulunan bireyler farklı düşüncelerle karşılaşmakta ve çeşitli tartışma ortamları oluşmaktadır. Bu tartışma platformları gerçek hayatta olabildiği gibi sanal sosyal ortamlarda da kurulabilmektedir. Sosyal medya ortamlarında iletişim becerilerini kullanan bireyler tartışma platformlarında farklı fikirleri analiz ederek değerlendirme süreçlerine girebilmektedirler (Lin vd., 2013). Böylece iletişim becerileri yüksek olan bireylerin eleştirel medya tüketim becerileri de gelişmektedir. İletişim aracılığıyla eleştirel düşünebilme yeteneği kazanan bireylerin eleştirel düşünebilmeyi gerektiren demokratik eğilim becerilerini de geliştirmesi beklenmektedir. Yeni medya araçları üzerinden iletişim kuran bireyler gündeme ve siyasete ilişkin tartışmalara katılabilir ve bu etkileşim sonucunda demokratik eğilimleri gelişebilir.

Çalışmada bulunan dolaylı etkiler fonksiyonel medya tüketim ve üretiminin iletişim becerileri ve eleştirel medya tüketimi aracılığıyla eleştirel medya üretimi ve demokratik eğilimleri pozitif yönde etkilediği sonucunu ortaya koymaktadır. Bu durum medya kullanımının eleştirel medya üretebilme ve demokratikleşme üzerinde etkili olabilmesi için eleştirel düşünmenin ve etkileşimde bulunmanın gerekliliğini göstermektedir. Medya bireylerin özgür ve demokratik bir şekilde düşüncelerini ifade edebilmelerine

olanak sağlayan etkileşimli bir ortam sağlamaktadır (Babacan, Haşlak ve Hira, 2011). Demokrasinin temelinde yer alan bu iletişim ve etkileşim ortamı da toplumsal katılımı desteklemektedir (Karaçor, 2009). Ayrıca, salt medya tüketen veya üreten birey zaman içerisinde sosyal ortamlarda iletişim kurarak eleştirel bakış açısı geliştirebilir ve demokratik katılımında bulunabilir. Bireylerin duygu ve düşüncelerini medya ortamlarında paylaşması medyayı fonksiyonel tüketen ve üreten bireyin iletişim kurarak demokratik davranışlar göstermesini desteklemektedir (Babacan, Haşlak ve Hira, 2011). Özellikle mobil araçlar sayesinde sosyal medya ortamlarında içerik paylaşımı yapılması bireylerin iki yönlü iletişim kurmasını ve zamanla eleştirel yaklaşarak kendi ideolojilerine göre içerikleri değerlendirmesini sağlamaktadır (Lin vd., 2013). Bireylerin medya kullanımını sonucunda iletişim ve eleştirel düşünebilme becerilerini geliştirmesi demokratikleşme davranışlarına katkı sağlamaktadır (Vural, 2010). Bu durum son zamanlarda Orta Doğuda “Arap Baharı” olarak da adlandırılan olaylarda da görülebilmektedir. Televizyon, radyo, gazete gibi araçlarda sansüre maruz kalan bireyler sosyal medya araçları ile tüm dünyayla iletişim kurmuş, gözleri açılmış ve otokratik güçlere karşı direniş hareketleri ve demokratik davranışlar sergilemişlerdir (Akbiyık ve Öztürk, 2012; Kırık, 2012; Köseoğlu ve Al, 2013). Arap Baharı olaylarında olduğu gibi bireyler internet üzerinden dünyayla iletişim kurabilmekte ve eleştirilerde bulundukça olaylara karşı bakış açıları gelişmektedir. Buna göre, temel sosyo-psikolojik ihtiyaçlardan olan iletişim teknolojik hareketlerden etkilenmekte ve demokratik davranışların oluşmasında iletişim ve eleştirel düşünebilme önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışmanın sonuçları bilimsel açıdan akademisyenlere ve araştırmacılara, uygulama açısından öğretmenlere, velilere, öğrencilere ve tüm medya kullanıcılarına aşağıdaki önerileri sunmaktadır.

5.1. Bilimsel Çalışmalara Yönelik Öneriler

- Son yıllarda gelişen Web 2.0 teknolojileri kullanıcılara kendi içeriklerini üretme ve paylaşma imkanı sağladığı için yeni medya ile ilgili çalışma yapmak isteyen akademisyenler medyanın sadece tüketim boyutunu değil üretim boyutunu da dikkate almalıdır.

- Medyayı etkileyen ve etkilenen değişkenler ele alınırken sıkça kullanılan sosyal medya araçları sayesinde daha çok eleştirel bakış açısı ve iletişim sağlanabildiği göz önünde tutulmalıdır.
- Eleştirel üretim becerilerinin neden demokratik eğilim davranışlarını etkilemediğine yönelik araştırmalara da ihtiyaç duyulmaktadır.
- Bu çalışmada elde edilen model farklı örneklemeler üzerinde sınanarak modelin belli bir guruba özgü olup olmadığı doğrulanmalıdır.
- Model farklı disiplinlerden değişkenler entegre edilerek geliştirilmelidir.

5.2. Uygulamalara Yönelik Öneriler

- Öğrenciler arasında sosyalliğin artırılması ve öğrencilere demokratik davranışlar sergilemelerinin sağlanması için öğretmen ve veliler öğrencileri eleştirel bakış açısıyla medya kullanımına, tüketimine ve üretimine teşvik etmelidirler.
- Yeni medyada eksik veya yanlış bilgi kolayca oluşturulabildiğinden ve bu bilgilerin insan davranışlarını ve hayatını etkileyebilme potansiyeli yüksek olduğundan tüm bireylerin yeni medya okuryazarı olmaları sağlanmalıdır.
- İnsanların yetiştirilmesinde en önemli etken eğitim ve öğretim olduğuna için MO derslerine önem verilmeli ve müfredatı yeni medyadaki gelişmelere paralel olarak sürekli güncellenmelidir.
- Devletler, hükümetler, eğitim kurumları ve çalışanlar halkı ve öğrencileri medya konusunda bilinçlendirmeye yönelik olarak çalışmalar yürütmeli, projeler yapmalı ve gerekli istihdam alanları açılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaşı, S., Yelken, T. Y. ve Sünbül, Ö. (2010). Öğretmen adayı demokratik eğilim ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 94-108.
- Akbıyık, N. ve Öztürk, M. (2012). Sivil toplum ve sosyal medya perspektifinde “Arap Baharı” ve “Wall Strett’i İşgal Et” eylemleri. *Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II*, 1003-1027.
- Akgül, M. (2014). *Yeni medya çalışmaları II. ulusal kongre katılım çağrısı*. <http://www.yenimedya.org.tr/> adresinden 16 Aralık 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Alan, A. A. (2011). *Amaç karşıtı iş davranışları ile kişilik ve iş tatmini arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, Türkiye.
- Altun, A. (2009). Eğitim bilim açısından seçmeli medya okuryazarlığı dersi programına eleştirel bir yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 97-109.
- Alvermann, D. E., & Hagood, M. C. (2000) Critical media literacy: Research, theory, and practice in “New Times”. *The Journal of Educational Research*, 93(3), 193-205.
- Anderson, C. A., & Bushman, B. J. (2001). Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: A meta-analytic review of the scientific literature. *American Psychological Science*, 12(5), 353-359.
- Ankaralıgil, N. (2008). Medya sermayesi ve İngiliz basınında Güney Asya müslümanlarının temsili: İdeolojik bir analiz (çeviri makale). *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 34, 37-52.
- Arslan, A. (2006). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Aufderheide, P. (1993). *A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. Washington, DC: Aspen Institute.
- Aufderheide, P. (1997). Media literacy: From a report of the national leadership conference on media literacy. *Media Literacy in The Information Age*, 79-86.

- Aydoğan, İ. ve Kaşkaya, A. (2010). İlköğretim okulu yöneticilerinin iletişim becerilerinin yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 1-16.
- Babacan, M. E., Haşlak, İ. ve Hira, İ. (2011). Sosyal medya ve Arap baharı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 63-92.
- Bayram, N. (2013). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş AMOS uygulamaları* (2. Baskı). İstanbul: Ezgi Yayıncılık.
- Berg, L. R. V., Wenner, L. A., & Gronbeck, B. E. (2004). Media literacy and television criticism enabling an informed and engaged citizenry. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 219-228.
- Bergsma, L. J., & Carney, M. E. (2008). Effectiveness of health-promoting media literacy education: A systematic review. *Health Education Research*, 23(3), 522-542.
- Bergsma, L. J. (2004). Empowerment education the link between media literacy and health promotion. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 152-164.
- Bingöl, D. (2000). Demokratik tutum ve değerler açısından üniversite gençliği. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 129-157.
- Bingöl, G. ve Demir, A. (2011). Amasya Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi*, 26(4), 152-159.
- Brown, J. D. (2006). Media literacy has potential to improve adolescents' health. *Journal of Adolescent Health*, 39(4), 459-460.
- Buckingham, D., Banaji, S., Burn, A., Carr, D., Cranmer, S., & Willett, R. (2005). The media literacy of children and young people: A review of the research literature. *Ofcom*, 1-71.
- Burn, A. (2005). Potter-Literacy – from book to game and back again; literature, film, game and cross-media literacy. *Explorations into Children's Literature*, 14(3), 5-17.
- Bütün, E. (2010). *Medya okuryazarlığı dersine ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri (Samsun ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye.
- Büyükdüvenci, S. (1990). Demokrasi, eğitim ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 583-597.
- Büyükoztürk, ř. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E. ve Karadeniz, D. Ş. F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Candon, P. (2013). Accounting for 'democracy' amid an abundance of communication. *New Media & Society*, 15(7), 1189-1194.
- Cavkaytar, S. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersinde demokratik kültür bilincini geliştirmeye ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(13), 607-631.
- Chadha, M., Avila, A., & Gil de Zuniga, H. G. (2012). Listening in: Building a profile of podcast users and analyzing their political participation. *Journal of Information Technology & Politics*, 9(4), 388-401.
- Chen, G. M. (2007). Media (literacy) education in the United States. *China Media Research*, 3(3), 87-103.
- Christ, W. G., & Potter, W. J. (1998). Media literacy, media education, and the academy. *Journal of Communication*, 48(1), 5-15.
- Chung, S. K. (2007). Media literacy art education: Deconstructing lesbian and gay stereotypes in the media. *International Journal of Art & Design Education*, 26(1), 98-107.
- Considine, D. (2002). Media literacy across the curriculum. *Thinking Critically About Media: Schools and Families in Partnership*, 23-29.
- Considine, D., Horton, J., & Moorman, G. (2009). Teaching and reaching the millennial generation through media literacy. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(6), 471-481.
- Coughlin, J. W., & Kalodner, C. (2006). Media literacy as a prevention intervention for college women at low-or high-risk for eating disorders. *Body Image*, 3(1), 35-43.
- Cüceloğlu, D. (1997). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, H., Koçer, M. ve Aydın, H. (2012). Medya okuryazarlığı dersini alan ve almayan ilköğretim öğrencilerinin medya izleme davranışlarındaki farklılıkların belirlenmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(3), 42-54.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 567-576.
- Çetinkaya, Ö. ve Alparslan, A. M. (2011). Duygusal zekânın iletişim becerileri üzerine etkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 363-377.

- Çineliöğlu, G. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye.
- Çokluk, Ö., şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, ř. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- De Zúñiga, H. G., Copeland, L., & Bimber, B. (2013). Political consumerism: Civic engagement and the social media connection. *New Media & Society*, 16(3) 488-506.
- Demir, N. (2010). Demokrasinin temel ilkeleri ve modern demokrasi kuramları. *Ege Akademik Bakış*, 10(2), 597-611.
- Deniz, İ. (2003). *İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Dennis, E. E. (2004). Out of sight and out of mind the media literacy needs of grown-ups. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 202-211.
- Deveci, H. ve Çengelci, A. G. T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.
- Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve eğitim* (çev. M. S. Otaran). İstanbul: Başarı Yayınları.
- Dicleli, A. B. ve Akkaya S. (2000). *Konuşa konuşa: İletişimin sırları*. İstanbul: Acar Matbaacılık.
- Dökmen, Ü., (2004). *Yarına kim kalacak? Evrenle uyumlaşma sürecinde var olmak gelişmek uzlaşmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Drucker, P. (1974). *Management, tasks, responsibilities, practice*. Oxford: Butterworth.
- Duruhan, K. ve Ersöz, Y. (2013). Ortaokulda demokrasi algıları ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Tarih Okulu Dergisi*, 6(16), 657-672.
- Durukan, E. ve Maden, S. (2010). Türkçe öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 59-74.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2011). Connection strategies: Social capital implications of Facebook-enabled communication practices. *New Media & Society*, 20(10), 1-20.

- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A. N., Mercan, E., Çinkır, Ş. ve Palavan, Ö. (2009). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin medya ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 93-113.
- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A. N. ve Uzun, E. M. (2010). Türkiye’de medya okuryazarlığı eğitimi: Medyanın işleyişi ve etik ilkeler açısından bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1409-1458.
- Ergin, A. ve Birol, C. (2000). *Eğitimde iletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1981). *Diktacı tutum ve demokrasi* (3. Baskı). Ankara: Saydam Matbaacılık.
- Evans, A. E., Dave, J., Tanner, A., Duhe, S., Condrasky, M., Wilson, D., et al. (2006). Changing the home nutrition environment: effects of a nutrition and media literacy pilot intervention. *Family & Community Health*, 29(1), 43-54.
- Gerhards, J., & Schäfer, M. S. (2010). Is the internet a better public sphere? Comparing old and new media in the US and Germany. *New Media & Society*, 20(10), 1-18.
- Glaeser, E. L., Ponzetto, G. A., & Shleifer, A. (2007). Why does democracy need education?. *Journal of Economic Growth*, 12(2), 77-99.
- Gonzales, R., Glik, D., Davoudi, M., & Ang, A. (2004). Media literacy and public health integrating theory, research, and practice for tobacco control. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 189-201.
- Gömlüksiz, M. (1993). *Kubaşık öğrenme yöntemi ile geleneksel yöntemin demokratik tutumlar ve erişime etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.
- Gömlüksiz, M. N. ve Duman, B. (2013). Medya okuryazarlığı dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğrenci ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(9), 265-278.
- Gömlüksiz, M. N., Kan, A. Ü. ve Öner, Ü. (2012). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri (Elazığ Bilim ve Sanat Merkezi örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(4), 41-54.
- Granvold, D. K. (1994). *Cognitive and behavioral treatment*. California: Brooks-Cole Company.
- Gray, J. (2005). Television teaching: Parody, the simpsons, and media literacy education. *Critical Studies in Media Communication*, 22(3), 223-238.
- Gölbahçe, Ö. (2010). K. K. Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 12-22.

- Halliwell, E., Easun, A., & Harcourt, D. (2011). Body dissatisfaction: Can a short media literacy message reduce negative media exposure effects amongst adolescent girls? *British Journal of Health Psychology*, *16*(2), 396-403.
- Hargie, O. (2010). *Skilled interpersonal communication: Research, theory and practice*. USA and Canada: Routledge.
- Harrison, T. M., & Barthel, B. (2009). Wielding new media in Web 2.0: Exploring the history of engagement with the collaborative construction of media products. *New Media & Society*, *11*(1-2), 155-178.
- Harrison, J., & Wessels, B. (2005). A new public service communication environment? Public service broadcasting values in the reconfiguring media. *New Media & Society*, *7*(6), 834-853.
- Hobbs, R. (1998). Teaching with and about film and television: Integrating media literacy concepts into management education. *Journal of Management Development*, *17*(4), 259-272.
- Hobbs, R. (2004). A review of school-based initiatives in media literacy education. *American Behavioral Scientist*, *48*(1), 42-59.
- Hobbs, R. (2005). The state of media literacy education. *Journal of Communication*, *55*(4), 865-871.
- Hobbs, R. (2005b). Media literacy and the K-12 content areas. *Yearbook of the National Society for the Study of Education*, *104*(1), 74-99.
- Hobbs, R. (2011). The state of media literacy: A response to Potter. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, *55*(3), 419-430.
- Hobbs, R., Jaszi, P., & Aufderheide, P. (2007). *The cost of copyright confusion for media literacy*. USA: Center for Social Media American University.
- Hobbs, R., & Jensen, A. (2009). The past, present and future of media literacy education. *The Journal of Media Literacy Education*, *1*(1), 1-11.
- Horn, R. A. (2003). Developing a critical awareness of the hidden curriculum through media literacy. *The Clearing House*, *76*(6), 298-300.
- Hoyle, R. H. (Ed.). (1995). *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*. Sage Publications.
- İnan, T. (2010). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri ve medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye.

- Karaçor, S. (2009). Yeni iletişim teknolojileri, siyasal katılım, demokrasi. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(2), 121-131.
- Karaman, M. K., ve Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *İlköğretim Online*, 8(3), 798-808.
- Kellner, D., & Share, J. (2007). Critical media literacy, democracy, and the reconstruction of education. *Media Literacy: A Reader*, 3-23.
- Kellner, D., & Share, J. (2007). Critical media literacy is not an option. *Learning Inquiry*, 1(1), 59-69.
- Kırık, A. M. (2012). Arap baharı bağlamı'nda sosyal medya-birey etkileşimi ve toplumsal dönüşüm. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 1(3), 87-98.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2nd ed.). New York: The Guilford Press.
- Koç, M. ve Barut, E. (2014, Eylül). *Web 2.0 teknolojisiyle gelişen yeni medya okuryazarlığı ölçek geliştirme çalışması*. 8. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumunda sunulan bildiri, Trakya Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Edirne.
- Koltay, T. (2011). The media and the literacies: Media literacy, information literacy, digital literacy. *Media, Culture & Society*, 33(2), 211-221.
- Köseoğlu, Y. ve Al, H. (2013). Bir siyasal propaganda aracı olarak sosyal medya. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 103-125.
- Kurt, A. A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 20-34.
- Lewis, J., & Jhally, S. (1998). The struggle over media literacy. *Journal of Communication*, 48(1), 109-120.
- Lin, T.-B., Li, J.-Y., Deng, F., & Lee, L. (2013). Understanding new media literacy: An explorative theoretical framework. *Educational Technology & Society*, 16 (4), 160-170.
- Mantle-Bromley, C., & Foster, A. M. (2005). Educating for democracy: The vital role of the language arts teacher. *English Journal*, 70-74.
- Marsh, J. (2006). Emergent media literacy: Digital animation in early childhood. *Language and Education*, 20(6), 493-506.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Neuberger, B. (2007). Education for democracy in Israel: Structural impediments and basic dilemmas. *International Journal of Educational Development*, 27(3), 292-305.
- Nilsson, B., & Carlsson, E. (2014). Swedish politicians and new media: Democracy, identity and populism in a digital discourse. *New Media & Society*, 16(4), 655-671.
- Önal, H. İ. (2007). Medya okuryazarlığı: Kütüphanelerde yeni çalışma alanı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(3), 335-359.
- Özer, M. A. (2000). Yerel demokrasi, demokratik yerel yönetimler ve yerel yönetimlerin demokratikleşmesi kavramlarının tahlili üzerine. *Türk İdare Dergisi*, (426), 129-144.
- Pallant, J. (2007). *A step-by-step guide to data analysis using SPSS version 15*. Maidenhead: Open University Press.
- Pınar, N. (2006). *Görsel medya ve şiddet kültürünün ortaöğretim öğrencileri üzerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Potter, W. J. (2004). Argument for the need for a cognitive theory of media literacy. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 266-272.
- Primack, B. A., Fine, D., Yang, C. K., Wickett, D., & Zickmund, S. (2009). Adolescents' impressions of antismoking media literacy education: qualitative results from a randomized controlled trial. *Health Education Research*, 24(4), 608-621.
- Rockler, N. R. (2002). "It's just entertainment" Perspective by incongruity as strategy for media literacy. *Journal of Popular Film and Television*, 30(1), 16-22.
- Scharrer, E. (2006). "I noticed more violence:" The effects of a media literacy program on critical attitudes toward media violence. *Journal of Mass Media Ethics*, 21(1), 69-86.
- Scheibe, C. L. (2004). A deeper sense of literacy curriculum-driven approaches to media literacy in the K-12 classroom. *American Behavioral Scientist*, 48(1), 60-68.
- Schou, L. R. (2001). Democracy in education. *Studies in Philosophy and Education*, 20, 317-329.
- Schwarz, G. (2005). Overview: What is media literacy, who cares and why? *Yearbook of the National Society for the Study of Education*, 104(1), 5-17.
- Semali, L., & Hammett, R. (1998). Critical media literacy: Content or process? *The Review of Education, Pedagogy and Cultural Studies*, 20(4), 365-384.

- Semali, L. (2003). Ways with visual languages: Making the case for critical media literacy. *The Clearing House*, 76(6), 271-277.
- Semiz, L. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı yeterlikleri ve medya okuryazarlığı dersini yürüten öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, Türkiye.
- Sezgin, U. A. ve Gül, A. (2010). İnternet vasıtasıyla medya yazarı olabilmek: Türkiye'deki weblog yazarları üzerine bir araştırma. M. Akgül (Ed.), *15. Türkiye'de İnternet Konferansı* (ss.1-9) İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Shannon, C. E., & Weaver, W. (1949). *The mathematical theory of communication*. Urbana, IL: University of Illinois Press.
- Shechtman, Z. (2002). Validation of the democratic teacher belief scale (DTBS). *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 9(3), 363-377.
- Som, S. ve Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1), 104-119.
- Sourbati, M. (2009). Media literacy and universal access in Europe. *The Information Society: An International Journal*, 25(4), 248-254.
- Sur, E. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde, Türkiye.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). New York: Allyn and Bacon.
- Tezcan, C. (2008). *Yapısal eşitlik modelleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Tuncer, A. (2013). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri (İzmir örnekleme)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Tekin, M., Yıldız, M., Sefa, L. Ö. K. ve Taşgın, Ö. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğretmen adaylarının çeşitli değişkenlere göre

- demokratik tutum düzeylerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(3), 204-212.
- Türkçe Sözlük (11. Baskı) (2011). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 622.
- Vural, Z. B. A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.
- Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 341-354.
- Zencirci, İ. (2010). İlköğretim okullarında yönetimin demokratiklik düzeyi: Katılım, özgürlük ve özerklik. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(24), 86-114.

EKLER

Ek A. Yeni Medya Okuryazarlığı Demokrafik Bilgiler Anketi

Değerli Katılımcılar,

Aşağıda yeni medya okuryazarlığı becerileri düzeylerini belirlemek amacıyla oluşturulmuş ölçme aracı bulunmaktadır. Aşağı verilen ifadelere size en uygun olan şıkkı işaretleyiniz. Vereceğiniz cevaplar sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. İsimlerinizi yazmanıza gerek yoktur. Veri toplama aracını samimi ve içtenlikle doldurmanız bizim için önemlidir. Katılarınız için teşekkürler.

Doç.Dr. Mustafa KOÇ
mustafakoc@sdu.edu.tr

Arş.Gör. Esra BARUT
esrabarut@sdu.edu.tr

Cinsiyet: Kadın (...) Erkek (...)

Yaşınız:.....

Fakültenizi yazınız:.....

Kaçıncı sınıftasınız?

(...) 1   (...) 2   (...) 3   (...) 4

Eğitim hayatınız boyunca hiç medya okuryazarlığı dersi aldınız mı?

(...) Evet   (...) Hayır

Yaşadığınız ortamda istediğiniz zaman kullanabileceğiniz bir bilgisayar var mı?

(...) Evet   (...) Hayır

Yaşadığınız ortamda istediğiniz zaman kullanabileceğiniz bir internet bağlantınız var mı?

(...) Evet   (...) Hayır

Sürekli takip ettiğiniz gazete var mı? (İnternet ortamında da olabilir.)

(...) Evet   (...) Hayır

TV’de izlediğiniz programlardan sizin için en önemli 3 tanesini seçiniz.

(...) Haberler ve Haber Programları

(...) Diziler

(...) Spor programları

(...) Belgesel

(...) Bilgi-kültür yarışmaları

(...) Reklamlar

(...) Müzik ve Eğlence Programları

(...) Filmler

(...) Sohbet programları

(...) Çocuk programları

(...) Diğer(Lütfen yazınız).....

İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz, sadece birini işaretleyiniz.

(....) Araştırma ve bilgilenme amaçlı (bilgi arama, ödev yapma vb.)

(....) Eğlence amaçlı (oyun, sörf vb.)

(....) İletişim amaçlı (e-posta, chat vb.)

(....) Ticaret amaçlı (alışveriş, banka/yatırım işlemleri vb.)

(....) Kullanmıyorum.

İnternete çoğunlukla nereden bağlanırsınız, sadece bir şık işaretleyiniz?

(....) Ev/ yurt

(....) Üniversite

(....) İnternet kafe

(....) Tanıdıklarımın evi

(....) Diğer (belirtiniz).....

Aşağıdaki medya araçlarını kullanım sıklığına göre işaretleyiniz.

	Hiç	Günde 1 saatten	Günde 2-3 saat	Günde 4-5 sa	Günde 5 saatten f
Televizyon					
Radyo					
Gazete					
İnternet					

Ek B. Yeni Medya Okuryazarlığı Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerde geçen “medya” kavramı, aksi belirtilmedikçe günümüzdeki internet teknolojileri ile oluşturulan ortamları (web siteleri, sohbet, forum, sosyal paylaşım siteleri, video paylaşım siteleri, online gazeteler vb.) ve medya içerikleri (metin, ses, fotoğraf, video vb.) kastedilmektedir.

Madde	Hiç Yapmam	Düşük Düzeyde	Orta Düzeyde	İyi Düzeyde	Çok İyi Yapırım
FT1. Medyada ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşmak için arama motorlarını ve veri tabanlarını nasıl kullanacağını bilme					
FT2. Medyadaki yenilikleri ve değişiklikleri takip edebilme					
FT3. Bilgiye ulaşmada farklı medya ortamlarından yararlanabilme					
FT4. Medyada sunulan açık ve gizli mesajların farkına varabilme					
FT5. Medyada şiddet unsuru içeren mesajları tespit edebilme					
FT6. Medya içeriklerinin politik, ekonomik ve sosyal boyutlarını anlayabilme					
FT7. Medya üzerinde farklı fikir ve düşünceleri tespit edebilme					
ET1. Medya içeriklerinin bilgilenme, iletişim, eğlenme vb. amaç ve işlevlerini ayırt edebilme					
ET2. Medya içeriklerinin reklam amaçlı olup olmadığını anlayabilme					
ET3. Medyada içeriklerini hazırlayan, tür, amaç vb. özelliklerine göre sınıflayabilme					
ET4. Bilgi veya haberleri farklı medya ortamlarından araştırarak karşılaştırabilme					
ET5. Medyadan elde edilen bilgiler ile kendi görüşlerini ilişkilendirerek faydalanabilme					
ET6. Medya içeriklerini kullanıp kullanmayacağına akıllı işaretleri dikkate alarak karar verebilme					
ET7. Medyadaki mesajların doğruluk ve yanlışlıkları hakkında karar verebilme					
ET8. Medyanın bireyler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini belirleyebilme					
ET9. Medya içeriklerini yasal ve etiksel açılarından (lisanssız programlar, yasak siteler, kişisel haklara saygı vb.) değerlendirebilme					
ET10. Medya içeriklerini güvenilirlik, geçerlik, tarafsızlık ve güncellik gibi kriterlere göre değerlendirebilme					
ET11. Medya içeriklerinin doğuracağı sonuç ve risklere karşı kendini koruyabilme					
FÜ1. Medya ortamlarında kullanıcı hesap veya profilleri oluşturabilme					
FÜ2. Farklı formatlardaki medya içerikleri (resim, video klibi, metin vb.) oluşturmak için gerekli donanım araçlarını kullanabilme					
FÜ3. Farklı formatlardaki medya içeriklerini (resim, video klibi, metin vb.) düzenlemek için gerekli yazılım programlarını kullanabilme					

FÜ4. Medya ortamlarındaki temel kullanma araçlarını (butonlar, linkler, dosya aktarımı vb.) işlevlerine göre seçip kullanabilme					
FÜ5. Dijital medya içeriklerini internette paylaşabilme					
FÜ6. Başkalarının gönderdiği/paylaştığı medya içeriklerine ekleme ve yorum yapabilme					
FÜ7. Medya içerik ve mesajlarına kendi ilgi ve beğenilerine göre puan ve derece verebilme					
EÜ1. Sosyal medya ortamlarına katılarak başkalarının fikir ve düşüncelerini etkileyebilme					
EÜ2. Gündemdeki olayları farklı bakış açılarıyla (sosyal, kültürel, ideolojik vb.) değerlendirip medya ortamlarına katkıda bulunabilme					
EÜ3. Medyada farklı kullanıcılarla etkileşim ve işbirliği içerisinde ortak bir amaç doğrultusunda çalışabilme					
EÜ4. Gerçek kişilik özelliklerine uygun sanal kimlik oluşturabilme					
EÜ5. Medya ortamlarında insanları bilgilendirecek veya yönlendirecek bilinçli girişimlerde (tartışma, yorumlama vb.) bulunabilme					
EÜ6. Belli konular hakkında eleştirel düşünerek (ideolojik ve sosyokültürel açılardan vb.) medya içerikleri tasarlayabilme					
EÜ7. Medya içeriklerini eleştirerek karşıt veya alternatif bir medya içeriği geliştirebilme					
EÜ8. İnsanların farklı düşüncelerine ve özel hayatlarına saygı duyarak medya içeriği üretebilme					
EÜ9. Yasal ve etiksel kurallara uygun medya içeriği üretebilme					
EÜ10. Görsel ve yazılı özgün medya içerikleri (afiş, video klibi, web sayfası, blog vb.) tasarlayabilme					

Ek C: İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Madde	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1. Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.	1	2	3	4	5
2. Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
3. Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.	1	2	3	4	5
4. Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.	1	2	3	4	5
5. İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm.	1	2	3	4	5
6. Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.	1	2	3	4	5
7. İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.	1	2	3	4	5
8. İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.	1	2	3	4	5
9. İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.	1	2	3	4	5
10. Olaylara değişik açılardan bakabilirim.	1	2	3	4	5
11. Düşüncelerimle yaptıklarım birbiriyle tutarlıdır.	1	2	3	4	5
12. İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.	1	2	3	4	5
13. Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.	1	2	3	4	5
14. Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5
15. Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.	1	2	3	4	5
16. İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.	1	2	3	4	5
17. Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.	1	2	3	4	5
18. Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.	1	2	3	4	5
19. Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.	1	2	3	4	5
20. İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.	1	2	3	4	5
21. Birisine bir öneride bulunurken onun öneri vermeme isteyip istemediğine dikkat ederim.	1	2	3	4	5
22. Birisini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok, onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
23. İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim.	1	2	3	4	5
24. Bir yakınımla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.	1	2	3	4	5
25. Karşımdakini dinlerken kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.	1	2	3	4	5

Ek D: Demokratik Eğilimler Ölçeği

Madde	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Düşünce özgürlüğü ifade özgürlüğüne dönüştüğünde anlamlıdır.	1	2	3	4	5
2. Her türlü düşünceyi savunan kişiler, toplumda örgütlenme hakkına sahip	1	2	3	4	5
3. Parlamentoda toplumun tüm kesimleri temsil edilmelidir.	1	2	3	4	5
4. İnsanların amaçlarına saygılı olma, demokrasiye inanan bir insanın temel özelliğidir.	1	2	3	4	5
5. Birey kendini sınırlayan otoriteyi ve onun uygulamalarını sorgulamaya başladığında demokrasi işlemeye başlar.	1	2	3	4	5
6. Amaçları başkaları tarafından belirlenen bir insan özgür değildir.	1	2	3	4	5
7. İdeal demokrasi herkese amaçlarını gerçekleştirme hakkı verir.	1	2	3	4	5
8. Uluslararası kuruluşlarla işbirliği, bireysel hak ve özgürlüklerin gelişiminde önemlidir.	1	2	3	4	5
9. Demokrasi sınırsız bir hoşgörü değildir.	1	2	3	4	5
10. İnsanın saygınlığına yakışan yönetim demokrasidir.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Esra BARUT

Doğum Yeri ve Yılı: Baskil, 1990

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise: Malatya Atatürk Kız Lisesi, 2004-2007

Lisans: İnönü Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, 2008-2012

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl

Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde Araştırma Görevlisi-2013-2015

Yayımları (Kitap, Makale ve Bildiriler)

Akca, M. A., Barut, E. ve Aydoğan, T. (2014). *Bilgisayardaki uygulama sınavlarına yönelik kontrol edilebilir bir ölçme ortamı tasarımı*. 8th. International Computer & Instructional Technologies Symposium (ICITS), Edirne, Türkiye.

Akca, M. A., Barut, E. ve Önder, R. (2014). *Fen bilgisi eğitimi için web tabanlı öğrenme ortamı*. International Conference on Education in Mathematics, Science and Technology (ICEMST), Konya, Türkiye.

Barut, E. ve Akca, M. A. (2013). *Web tasarımı derslerine yönelik sosyal yapılandırmacı web uygulama ortamı*. 18. Türkiye'de İnternet Konferansı (INET), İstanbul, Türkiye.

Barut, E. Erbaş, Ç., Dikmen, C. H., Sak, N. ve Demirer, V. (2014). *Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık becerilerine ilişkin bir ihtiyaç analizi çalışması*. 8th. International Computer & Instructional Technologies Symposium (ICITS), Edirne, Türkiye.

Barut, E., Şahin, M. H. ve Önder, R. (2014). *Okula yönelik aidiyet duygusu ve etkileyen unsurlar*. 2nd. Interbational Instructional Technologies & Teacher Education Symposium (ITTES), Afyonkarahisar, Türkiye.

Koç, M. ve Barut, E. (2014). Teknik öğretmen adaylarında İnternet bağımlılığı ve İnternet kullanım desenleri. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1-

11.

Koç, M. ve Barut, E. (2014). *Web 2.0 teknolojisiyle gelişen yeni medya okuryazarlığı ölçek geliştirme çalışması*. 8th. International Computer & Instructional Technologies Symposium (ICITS), Edirne, Türkiye.

Meşe, C., Haseski, H.İ. ve Barut, E. (2014). Determination of the relationship between practice of social networks and learning styles. *Route Educational and Social Science Journal Volume, 1(3)*, 33-49.

Meşe, C., Haseski, H. İ., Kurt, A. A. ve Barut, E. (2014). *Sosyal paylaşım ağlarını kullanma düzeyi ile öğrenme stilleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. International Teacher Education Conference (ITEC), Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri.
